

Ośrodek Pomocy Społecznej

63-100 Śrem, ul. Stefana Grota Roweckiego 31

tel. 61 28 36 107

e-mail: ops@ops.srem.pl, <http://www.ops.srem.pl>

Śremski Program Rodziny do 2020 roku

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawy prawne Programu.....	4
2. Charakterystyka środowiska lokalnego.....	5
2.1. Charakterystyka gminy Śrem - dane demograficzne.....	5
2.2. Wybrane obszary problemowe, posiadane zasoby oraz przykłady korelacji obszaru wspierania rodziny z innymi dziedzinami	7
3. Cele Programu i planowane do realizacji kierunki działań	27
4. System realizacji i monitoringu	39

Wstęp

Rodzina jako pierwsza i najważniejsza instytucja w życiu dziecka świadomie i nieświadomie kształtuje osobowość oraz najsilniej i najdłużej wpływa na całość jego funkcjonowania w każdej sferze życia. Prowadzi do kształtowania tożsamości i postaw młodego człowieka, przygotowuje do pełnienia ról społecznych oraz rodzicielskich. Kluczową rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na miłości i zrozumieniu. Prawidłowo funkcjonująca rodzina stanowi dla swoich członków źródło poczucia własnej wartości i bezpieczeństwa oraz przystosowuje dzieci do życia w społeczeństwie.

Współczesna rodzina w związku z dokonującymi się przemianami społeczno-gospodarczymi boryka się z wieloma problemami oraz zagrożona jest licznymi czynnikami wyłączającymi, takimi jak ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm, narkomania czy przemoc. Wszystkie te czynniki negatywnie wpływają na rozwój rodziny, a co za tym idzie na rozwój dzieci. Towarzyszące tym zjawiskom trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rzutują na prawidłowy rozwój dziecka. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania członków rodziny stają się niezgodne z obowiązującymi normami prawnymi, moralnymi oraz społecznymi. Niewydolność wychowawcza, zanikanie poczucia bezpieczeństwa oraz narastające konflikty mogą doprowadzić do rozpadu rodziny. Długotrwałe przebywanie rodziny w sytuacji kryzysowej może spowodować zerwanie więzi rodzinnych oraz umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Mając na uwadze fakt, że rodzina biologiczna stanowi najlepsze środowisko do rozwoju dziecka należy zadbać o to żeby w niej pozostało.

Rodzina dotknięta czynnikami zagrażającymi często nie potrafi sprostać obowiązkom względem dzieci, rozwiązywać swoich problemów i samodzielnie wyjść z sytuacji kryzysowych. Obowiązkiem gminy jest dbanie o dobro swoich mieszkańców, a co za tym idzie wspieranie rodzin przeżywających kryzys i mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Jest to uzależnione od działań podejmowanych przez różne instytucje i specjalistów ich skoordynowania i kompleksowości.

Dyrektwy oddziaływania wobec rodzin nienależycie sprawujących pieczę nad dziećmi to:

- 1) bez koniecznej potrzeby nie należy ingerować w życie rodziny;
- 2) jeżeli interwencja jest konieczna należy próbować chronić dobro dziecka, udzielając wsparcia całej rodzinie;
- 3) głównym celem umieszczenia dziecka poza rodziną powinno być doprowadzenie do sytuacji umożliwiającej powrót dziecka do rodziny;
- 4) dzieci pozostające poza rodziną powinny być umieszczane w rodzinnych formach pieczy;
- 5) dziecko przebywające poza rodziną powinno mieć kontakt z rodzicami;
- 6) tylko w sytuacji, gdy postawa rodziców nie gwarantuje powrotu, należy umieszczać dzieci w trwałym środowisku zastępczym.

Granicą prawną interwencji w rodzinie jest przekonanie, że zostało naruszone dobro dziecka lub przepisy prawa. Jednak zanim dojdzie do interwencji w rodzinie, ma ona prawo oczekiwać, że ktoś w porę dostrzeże jej problemy i udzieli adekwatnej do nich pomocy.

Realizując działania przewidziane w Programie mamy na względzie podmiotowość dziecka i jego prawo do wychowania w rodzinie biologicznej, a także do osobistych kontaktów z rodzicami. W Programie zostały więc zawarte działania mające na celu zapewnienie dzieciom z terenu gminy Śrem prawa do wychowania w stabilnych środowiskach wychowawczych ograniczających alienację rodzicielską. Alienacja rodzicielska jest efektem zachowań występujących w wyniku rozstania się (rozpadu związku - rozwodu) rodziców dziecka.

Nawet jak dochodzi do rozpadu związku rodziców, nie powinno dochodzić do rozpadu więzi rodzicielskich. Polityka społeczna w Polsce promuje prawidłowe wzorce i postawy oraz podejmowała kompleksowe działania wobec sytuacji kryzysowych w tym ograniczenia kontaktów z dzieckiem czego wyrazem jest Dezyderta nr 4 Komisji do Spraw Petycji do Prezesa Rady Ministrów w sprawie podjęcia działań przeciwdziałających alienacji rodzicielskiej z dnia 12 maja 2016 roku. Zaplanowane w Programie działania są zgodne z proponowanymi regulacjami związanymi z opieką nad dzieckiem, które zostały zawarte we wspomnianej Dezyderacie.

Niniejszy program jest propozycją zintegrowanych działań realizowanych w zakresie wsparcia i opieki nad dziećmi i rodziną na terenie gminy Śrem i odpowiedzią na potrzeby w z zakresie.

1. Podstawy prawne Programu

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997r., Nr 78, poz. 483);
- 2) ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016r., poz. 575 z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016 r., poz. 1860);
- 4) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r., poz. 2082 z późn. zm.);
- 5) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390);
- 6) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016r., poz. 930 z późn. zm.);
- 7) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016r., poz. 487);
- 8) ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r., poz. 224);
- 9) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2016r., poz. 1654);
- 10) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2016 r., poz. 1817 z późn. zm.);
- 11) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.);
- 12) ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r., poz. 195 z późn. zm.);
- 13) ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2016r., poz.785);
- 14) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016r., poz. 1518 z późn. zm.);
- 15) ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017r., poz. 489);
- 16) ustawę z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r., poz.157);
- 17) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2016r., poz. 645 z późn. zm);
- 18) ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r., poz. 1943);
- 19) Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526).

Program jest spójny z innymi programami i planami o zasięgu regionalnym i lokalnym. Pod względem merytorycznym wpisuje się w:

- 1) Strategię Rozwoju Gminy Śrem na lata 2013-2020;
- 2) Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 3) Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii;
- 4) Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Śrem do 2020 roku;
- 5) Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020;
- 6) Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020;
- 7) Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2020;
- 8) Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej 2016-2018;
- 9) Strategię Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku;
- 10) Wielkopolski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 roku;
- 11) Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2020;
- 12) Program „Wielkopolska Karta Rodziny” Strategia Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku;
- 13) Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020, Oś Priorytetowa 7 Włączenie społeczne Działanie 7.2 Usługi społeczne i zdrowotne Poddziałanie 7.2.3 Usługi społeczne w ramach ZIT dla MOF Poznania;
- 14) Strategię Rozwoju Kraju 2020.

2. Charakterystyka środowiska lokalnego

2.1. Charakterystyka gminy Śrem- dane demograficzne

Gmina Śrem położona jest w środkowej części województwa wielkopolskiego, około 40 km od stolicy województwa – Poznania. Jest to ściśle związane z rozwojem miasta, który determinowany jest przynależnością do metropolii Poznań, w skład której wchodzi jeszcze 22 gminy. Śrem określić można jako lokalny węzeł komunikacyjny łączący drogi wojewódzkie z miastami: Środą Wielkopolską, Gostyniem, Leszmem czy Jarocinem. Gmina Śrem współtworzy Powiat Śremski, obok gmin Brodnica, Dolsk i Książ Wlkp. Pod względem administracyjnym gminę współtworzą 32 sołectwa. Powierzchnia gminy Śrem wynosi 205,3 km², w tym miasto: 12,37 km². Poniższa tabela prezentuje liczbę mieszkańców gminy Śrem w latach 2012-2015 z podziałem na liczbę kobiet, liczbę mężczyzn oraz liczbę dzieci i młodzieży do lat 17.

Tabela 1. Wykaz mieszkańców gminy Śrem

Rok	2012	2013	2014	2015
Liczba osób ogółem	41 405	41 378	41 378	41 378
Liczba kobiet	21 196	21 220	21 220	21 389
Liczba mężczyzn	20 209	20 158	20 158	20 153
Liczba osób do lat 17	8 205	8 112	8 112	8 052

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Śremie

W oparciu o dane statystyczne, w okresie 2012-2015 liczba gospodarstw wynosiła odpowiednio w 2012r. - 11 907, w 2013r. - 11 970, w 2014r. - 12 033, a w 2015r. - 12 072. Przyjmując założenie, że liczba gospodarstw równa jest liczbie rodzin można stwierdzić, że w gminie Śrem wzrasta liczba rodzin. Analizując zestawienia pochodzące z rejestru mieszkańców, na przestrzeni ostatnich lat odnotowano najwięcej gospodarstw trzyosobowych. Stanowiły one od 21,8% wszystkich rodzin w 2012 roku do 23,4% w roku 2015.

Tabela 2. Zestawienie gospodarstw w gminie Śrem

Rok	Liczba gospodarstw	Rodziny z dziećmi do lat 17	Udział procentowy rodzin z dziećmi do lat 17 w ogólnej liczbie gospodarstw domowych
2012	11 907	4 885	41%
2013	11 970	4 835	40,4 %
2014	12 033	4 813	40 %
2015	12 072	4 835	40%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Śremie

W gminie Śrem w ostatnich latach zaobserwowano zmiany w strukturze rodziny, które zbieżne są z tendencjami występującymi w Polsce. Zmniejsza się udział małżeństw z dziećmi, rośnie liczba rodzin małodzielnych z jednym dzieckiem oraz zmniejsza się liczba rodzin wielodzietnych, mających troje i więcej dzieci.

Rodziny z dziećmi do lat 17 stanowiły w 2012 roku - 41% wszystkich rodzin, w 2013 roku - 40,4%, w 2014 roku 40% i w 2015 roku 40, %. Na dzień 15 września 2016 zarejestrowano 12 168 rodzin, w tym 4 842 rodziny z dziećmi do lat 17, które stanowiły 39,8% wszystkich rodzin.

Przeważają rodziny z jednym dzieckiem. Biorąc pod uwagę dane za okres 2012-2015 można wskazać, że liczba rodzin z jednym dzieckiem utrzymuje się na stałym poziomie. W 2012 roku liczba rodzin z jednym dzieckiem wynosiła 2 472, co stanowi 50,6% wszystkich rodzin. W roku 2013 zarejestrowano 2 443 rodziny z jednym dzieckiem, co stanowi 50,5% wszystkich rodzin. W roku 2014 liczba ta zwiększyła się jedynie o 6 rodzin i wyniosła 2 449 rodzin z jednym dzieckiem, co daje 50,9% wszystkich rodzin. W ostatnim roku 2015 odnotowano 2 412 takich rodzin, co stanowi 49,9 % wszystkich rodzin z dziećmi.

Zaobserwowano, że liczba rodzin z dwójką dzieci także utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2012 roku liczba rodzin z dwójką dzieci wynosiła w gminie Śrem 1 894 rodziny, w 2013 roku było to 1 868 rodzin, w 2014 roku 1 850 rodzin, a w 2015 roku - 1 914 rodzin. Liczba rodzin z dwójką dzieci stanowiła w 2012 roku 38,8% wszystkich rodzin z dziećmi, natomiast w roku 2015 nieznacznie wzrosła do 39,6%.

Przyjmując definicję zawartą w ustawodawstwie, że rodzina wielodzietna to taka, która posiada przynajmniej troje dzieci można stwierdzić, że w gminie Śrem na przestrzeni lat 2012-2015 liczba takich rodzin utrzymuje się na stałym poziomie. W 2012 roku liczba rodzin wielodzietnych wynosiła 519, w 2013 roku nieznacznie wzrosła do 524 rodzin, w 2014 – wynosiła 514 rodzin, a w 2015 takich rodzin było 509. Liczba rodzin wielodzietnych w 2012 roku wynosiła odpowiednio w 2012 roku 10,6% wszystkich rodzin z dziećmi, w 2013 roku- 10,8% wszystkich rodzin z dziećmi, w 2014 roku 10,7% wszystkich rodzin z dziećmi, a w 2015 roku 10,53%. Wśród rodzin wielodzietnych odnotowano najwięcej rodzin z trójką dzieci. W 2012 rodzin z trójką dzieci było 395, w 2013 roku 406 rodzin, w 2014 roku 399 rodzin, a w 2015 roku 389.

2.2. Wybrane obszary problemowe, posiadane zasoby oraz przykłady korelacji obszaru wspierania rodziny z innymi dziedzinami

Obszar wspierania rodziny ma charakter wieloaspektowy i jest ściśle powiązany dziedzinami, których uwzględnienie umożliwia przegląd wybranych zasobów gminy będących istotnym elementem opisu funkcjonowania śremskich rodzin z dziećmi. Szczególną uwagę zwraca się na aspekty związane z opieką nad dziećmi, edukacją, profilaktyką, kulturą, rekreacją i sportem, rozwiązywaniem problemów uzależnień, pomocą medyczną, finansową i mieszkaniową.

Lokalna diagnoza dotycząca funkcjonowania śremskich rodzin z dziećmi dokonana została w oparciu o dane uzyskane od podmiotów i instytucji działających na rzecz wspierania rodziny, w szczególności: Urzędu Miejskiego, Starostwa Powiatowego, Przychodni Leczenia Uzależnień i Współzależnienia, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, placówek oświatowych oraz organizacji pozarządowych wykorzystano też źródła danych Ośrodka Pomocy Społecznej.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie udziela wsparcia mieszkańcom gminy w formie finansowej, rzeczowej i usługowej. W 2015 roku liczba osób korzystających z pomocy społecznej stanowiła 13,1 % ludności gminy. Rodziny zgłaszające się po pomoc do Ośrodka Pomocy Społecznej borykają się z różnymi trudnościami. Poniżej przedstawiono główne przesłanki udzielania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej

Tabela 3. Główne powody udzielania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie w latach 2012-2015

Powód trudnej sytuacji życiowej	Rok			
	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy	3 011	2 987	2 530	2 141
Ubóstwo	457	498	495	482
Sieroctwo	2	2	1	0
Bezdomność	66	81	72	81
Potrzeba ochrony macierzyństwa	120	111	69	74
Bezrobocie	403	395	314	280
Niepelnosprawność	450	486	458	467
Długotrwała lub ciężka choroba	333	367	376	382
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	145	168	165	113
Przemoc w rodzinie	46	75	33	40
Alkoholizm	157	132	140	129
Narkomania	5	6	6	8
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	25	28	10	10
Zdarzenia losowe	10	1	0	1
Sytuacja kryzysowa	7	1	2	2
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Śremie

Analiza danych wskazuje, że najczęstszymi powodami przyznawania pomocy było ubóstwo (22,5% wszystkich środowisk rodzinnych korzystających z pomocy) oraz niepełnosprawność (21,8 %). Wysoki wskaźnik ubóstwa związany był z problemem bezrobocia, który również jest częstym powodem udzielania wsparcia. W 2012 roku z powodu bezrobocia pomocą objęto 403 rodziny, a w roku 2015 280 rodzin. Wzrósł odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej choroby z 11,1 % w 2012 roku do 17,8 % w 2015 roku. Często, wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej diagnozowana jest bezradność związana z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego – 5,3% środowisk rodzinnych korzystających z systemu wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Śremie. Brak umiejętności sprawowania opieki nad dziećmi oraz liczne deficyty kompetencji wychowawczych powodują naderwanie lub nawet zerwanie więzi, co stwarza realne zagrożenie dla funkcjonowania rodziny. Kolejnym problemem, który destrukcyjnie wpływa na funkcjonowanie rodziny jest przemoc. W gminie Śrem osoby dotknięte przemocą w rodzinie otrzymują nie tylko pomoc finansową, rzeczową i usługową lecz przede wszystkim są objęte kompleksowym wsparciem realizowanym w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Tabela 4. Dane dotyczące osób i rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w okresie 2012-2015

Rodziny/osoby/dzieci objęte wsparciem w ramach procedury „Niebieskie Karty”	Rok			
	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin	86	113	124	105
Liczba osób w tym liczba dzieci	293 107	427 118	470 139	389 125

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Śremie

Diagnoza zjawiska przemocy domowej w gminie Śrem pozwala stwierdzić, że konieczne są interdyscyplinarne działania organizacji i instytucji oraz lokalnych partnerów w obszarze przeciwdziałania przemocy.

Spośród rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej rodziny z dziećmi stanowiły odpowiednio w 2012 roku 32,6% (982 rodziny), w 2013 roku 27,5 % (823 rodziny), w 2014 roku 32,6% (825 rodzin), a w roku 2015 36,6% (783 rodziny). W roku 2012 pomocy udzielono 391 rodzinom niepełnym, w których dziecko wychowywane jest przez jednego z rodziców. W 2013 roku liczba rodzin niepełnych korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej wyniosła 294, w 2014 – 322 rodziny, a w 2015 roku było to 212 rodzin.

Tabela 5. Struktura rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

	2012	2013	2014	2015
Rodziny ogółem	3 011	2 987	2 530	2 141
Rodziny z dziećmi ogółem	982	823	825	783
o liczbie dzieci: 1	304	276	235	281
2	298	226	212	278
3	133	159	185	143
4	120	83	119	52
5	83	53	50	19
6	22	16	20	5
7 i więcej	22	10	4	5
Rodziny niepełne ogółem	391	294	322	212
o liczbie dzieci: 1	137	117	99	100
2	102	84	76	63
3	88	70	61	27
4 i więcej	64	23	86	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Wsparcie dla najuboższych rodzin z gminy Śrem realizowane jest poprzez strategiczne cele Programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w zakresie ograniczenia zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach i znajdujących się w trudnej sytuacji. Realizacja zadań Programu pozwalała na skuteczne udzielenie pomocy w zapewnieniu gorącego posiłku. Opiera się ona na współpracy placówek oświatowych, organizacji pozarządowych oraz podmiotów odpowiedzialnych za właściwe i racjonalne nawyki żywieniowe wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Z pomocy w zakresie dożywiania korzystają w szczególności: dzieci i uczniowie uczęszczający odpowiednio do żłobków, przedszkoli i szkół z rodzin znajdujących się w szczególnie trudnych sytuacjach. Pomoc realizowana jest w formie posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci bonów na zakup produktów żywnościowych. Dla dzieci podstawową formą pomocy jest gorący posiłek, z którego korzystają dzieci we wszystkich placówkach oświatowych, także na terenach wiejskich. Dzieci i młodzież realizująca obowiązek szkolny lub obowiązek nauki, którym przyznano pomoc w formie posiłku, spożywają posiłek w szkole, przedszkolu, czy żłobku jeżeli placówki posiadają warunki pozwalające na przygotowywanie lub wydawanie posiłków. W przypadku gdy szkoła nie posiada warunków do przygotowywania lub wydawania posiłków pomoc w formie dożywiania realizowana jest w rzeczowej formie. Ponadto realizowany jest program osłonowy, zgodnie z Uchwałą Rady Miejskiej Nr 423/XLII/2014. Program umożliwia czasowe objęcie dzieci wsparciem w formie gorącego posiłku bez konieczności przeprowadzenia wywiadu środowiskowego i ustalania sytuacji rodzinnej, i dochodowej.

Z posiłków w 2012 roku skorzystało 1 498 osób, w tym 807 dzieci w 24 punktach na terenie Śremu. W ramach programu osłonowego wsparcie udzielono 38 dzieciom na łączną kwotę 21 107,00zł. W 2013 roku pomocą w formie posiłków objęto 1 200 osób, w tym 608 dzieci w 26 placówkach na terenie gminy Śrem. Kontynuowano także realizację pomocy w formie posiłku bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. Na podstawie zgłoszeń dyrektorów placówek oświatowych pomocą objęto 49 dzieci. W 2014 roku z pomocy w zakresie dożywiania skorzystało łącznie 672 dzieci z 230 rodzin, w tym 39 dzieci w ramach programu osłonowego. Wsparciem w formie posiłków w 2015 roku objęto 621 dzieci z 235 rodzin, w tym 45 dzieci w ramach programu osłonowego. Kwota wydatkowana na Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w 2015 roku wyniosła łącznie 859 900,00 zł.

W 2015r. podjęto partnerskie działania w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa. Głównym celem działań jest zapewnienie najuboższym mieszkańcom pomocy żywieniowej. Gmina Śrem realizuje Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa współpracując z Fundacją na Rzecz Rewaloryzacji Miasta Śrem oraz Towarzystwem Pomocy Potrzebującym im. Św. Brata Alberta „Nadzieja”. W 2015 roku skierowano 1 668 osób z 534 rodzin w celu uzyskania pomocy żywnościowej.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, której głównym zadaniem jest pomoc osobom i rodzinom w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach życiowych, jakich nie mogą one same pokonać przy wykorzystaniu swoich możliwości, uprawnień i własnych środków. Obok świadczeń pieniężnych realizowana jest praca socjalna, którą świadczy się na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca socjalna prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej bez względu na posiadany dochód. W 2012 roku pracą socjalną objętych było 3 011 środowisk rodzinnych, z łączną liczbą 8 658 osób w rodzinach, w 2013 roku - 2 987 środowisk rodzinnych, z łączną liczbą 7 939 osób w rodzinach, w 2014 roku - 2 530 środowisk rodzinnych, z łączną liczbą 7 315 osób w rodzinach, a w 2015 roku - 2 141 środowisk rodzinnych, z łączną liczbą 5 412 osób w rodzinach.

Analizując dane jakościowe i ilościowe zauważa się, spadek liczby rodzin oraz związany z tym spadek liczby osób, z którymi prowadzona jest praca socjalna. W odniesieniu do roku 2012, liczba rodzin objętych pracą socjalną w 2015 roku spadła o 28,9 %. Pracę socjalną realizuje się z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Praca socjalna jest również prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny, który jest pisemną umową pomiędzy osobą lub rodziną korzystającą z pomocy społecznej, a pracownikiem socjalnym, która ma na celu określenie sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, umożliwieniu osobie aktywizacji społeczno-zawodowej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Wzrasta liczba zawieranych kontaktów socjalnych oraz liczba osób objętych działaniami. W 2012 roku zawarto 545 kontaktów socjalnych, które obejmowały 566 osób, w 2013 roku - 527 kontaktów socjalnych, które obejmowały 615 osób, w 2014 roku - 609 kontaktów socjalnych, które obejmowały 742 osoby, a w 2015 roku zawarto 640 kontaktów socjalnych, które obejmowały 777 osób. W odniesieniu do roku 2012 liczba zawartych kontraktów socjalnych wzrosła o 17,4 %, a liczba osób objęta kontaktami socjalnymi wzrosła o 37,2%. Świadczona praca socjalna prowadzona jest przy użyciu instrumentów aktywnej integracji, w oparciu o ocenę i diagnozę sytuacji osób i rodzin, mająca na celu profesjonalne, systematyczne i całościowe działanie pracowników socjalnych przyjmujących role: pomocnika, ratownika, mediatora, animatora, informatora i doradcy, oraz pośrednika i koordynatora.

Założeniem systemu pomocy społecznej w gminie Śrem jest współpraca, współdziałanie i partnerstwo w tworzeniu i realizacji programów z obszaru polityki społecznej, rozwijaniu instrumentów wsparcia, które angażują odbiorców działań, a także w tworzeniu warunków i promowaniu aktywności społecznej różnych środowisk. Kompleksowe formy reintegracji społeczno-zawodowej w środowisku lokalnym realizowane są w ramach Klubu Integracji Społecznej, który usytuowany jest w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Śremie i funkcjonuje od 2009 roku, a od 2013 roku jest Klubem zarejestrowanym w Wielkopolskim Urzędzie Marszałkowskim w Poznaniu. Klubu Integracji Społecznej pełni rolę:

- inicjatora powstawania lokalnych miejsc aktywizacji społeczno-zawodowej;
- usługodawcy wobec osób potrzebujących pomocy i wsparcia w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej (usług edukacyjnych, prawnych, psychologicznych, zawodowych, społecznych i obywatelskich) przede wszystkim dla grup korzystających ze świadczeń pomocy społecznej;
- integracyjną wobec rodzin uczestników Klubu oraz ich bezpośredniego otoczenia lokalnego;
- organizatora miejsc pracy dla uczestników Klubu, co umożliwia im trening nabywanych umiejętności społeczno-zawodowych oraz ułatwia dotarcie do przyszłego pracodawcy;
- promotora ekonomii społecznej poprzez podejmowanie działań na rzecz tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej.

Podstawowym celem Klubu Integracji Społecznej jest ograniczenie zjawiska marginalizacji społecznej i zawodowej oraz przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, rodzinnym i rynku pracy poprzez prowadzenie wszechstronnych działań na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej. Założeniem Klubu Integracji Społecznej jest edukacja uczestników, dla których przygotowywane są indywidualne programy uczestnictwa obejmujące zajęcia w zakresie podjęcia zatrudnienia oraz nabycia wiedzy i umiejętności pomocnych w procesie poszukiwania zatrudnienia oraz podniesienia umiejętności w życiu społecznym i zawodowym z wykorzystaniem elementów treningu społecznych umiejętności.

W ramach Klubu Integracji Społecznej odbyła się również realizacja działań projektu „Aktywność się opłaca” i „Pokonać wykluczenie”. Klub Integracji Społecznej koordynuje także specjalistyczne poradnictwo w Punkcie Konsultacyjnym. Usługi poradnictwa specjalistycznego realizowane są od 2003 roku w ramach Obywatelskiej a od 2010 roku mieszkańcy gminy Śrem zagrożeni wykluczeniem społecznym korzystają ze wsparcia: prawnika (2 specjalistów), psychologa, specjalisty ds. reintegracji zawodowej, konsultanta rodzinnego, członka Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, mediatora, konsultanta rodzinnego ds. przemocy. Odpowiednio z rodzajem porady, można wyróżnić następujące cele:

- wzrost świadomości prawnej w zakresie uregulowań prawnych oraz zwiększenie wiedzy dotyczącej procedur ubiegania się o przysługujące uprawnienia jak i procedury odwoławcze;
- aktywne i pozytywne nastawienie do przemian społeczno-ekonomicznych, pomoc w wyborze właściwego kierunku zawodowego i zdobycia zatrudnienia;
- wyposażenie w odpowiednie kompetencje i umiejętności wychowawcze, niezbędne do utrzymania prawidłowych relacji rodzinnych oraz wsparcie w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów przemocy w rodzinie;
- pomoc w przeciwdziałaniu uzależnieniom oraz pomoc w złagodzeniu konfliktu stron;
- zapobieganie kryzysom psychicznym i poprawa codziennego funkcjonowania psychospołecznego.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba udzielonych porad	403	458	477	697	436
Liczba osób korzystających z porad	288	274	452	625	427

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Od 2009 roku realizowane są działania Programu Centrum Aktywności Lokalnej, którego założeniem jest współpraca, partnerstwo i partycypacja w tworzeniu, promowaniu i realizacji programów wsparcia. Realizacja programów wpływa na poszerzenie usług Ośrodka Pomocy Społecznej, który poza zapewnieniem finansowego i rzeczowego, wspiera grupy osób wykluczonych społecznie i realizuje działania na rzecz społeczności lokalnej wykorzystując animacyjne podejście, a także potencjał, który już istnieje. Wprowadzenie różnorodnych form aktywizacji środowiska lokalnego jest kontynuacją standardów zgodnych z posiadaniem certyfikatu jakości Centrum Aktywności Lokalnej, który Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie otrzymał w 2011 r. Program CAL jest realizowany w Zespole Partnerskim, który monitoruje zdiagnozowane potrzeby w oparciu o dokumenty strategiczne oraz informacje pochodzące od partnerów i mieszkańców gminy. Partnerem wiodącym jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie, organizując spotkania partnerskie podczas których ustalany jest sposób realizacji poszczególnych działań i projektów. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele instytucji i organizacji pozarządowych: Urzędu Miejskiego, Pionu Edukacji i Usług Społecznych, Klubu Integracji Społecznej i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy im. Heliodora Święcickiego, Przedszkola „Słoneczna Szóstka”, Fundacji na Rzecz Rewaloryzacji Miasta Śrem, Towarzystwa Pomocy Potrzebującym im. Św. Brata Alberta „Nadzieja”, Środowiskowego Domu Samopomocy w Śremie, Muzeum Śremskiego, Śremskiego Ośrodka Kultury, Klubu „Relax”, Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Wsi Mechlin oraz śremskich mediów.

- warsztaty integracyjno-edukacyjne dla rodziców i dzieci podczas wakacji i ferii zimowych w Mechlinie dla min. 30 dzieci;

- „Bajkowy CAL łączy pokolenia...”- projekt, którego celem jest pobudzenie aktywności społecznej osób po 60. roku życia, integracja międzypokoleniowa i edukacja przedszkolaków, w którym uczestniczy 120 dzieci;
 - „Sport dla Wszystkich” – projekt, którego celem jest rehabilitacja w wodzie dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością oraz wzmacnianie więzi między rodzicem a dzieckiem niepełnosprawnym poprzez wspólne ćwiczenia i integrację;
 - Festyn rodzinny „Śremskie Piknikowanie z rodziną”- dla 150 mieszkańców gminy Śrem;
 - Grupa samopomocowa dla osób będących w kryzysie emocjonalnym po stracie bliskiej osoby. Grupa powstała w 2009 roku, jej celem jest uzyskanie wzajemnego wsparcia, korzystanie z doświadczenia w radzeniu sobie z problemem żałoby, samotności a także pomoc w poprawie samopoczucia;
- Ponadto Centrum Aktywności Lokalnej podejmuje szereg inicjatyw mających na celu integrację międzypokoleniową i aktywizację osób starszych. Głównym celem jest integracja, przeciwdziałanie osamotnieniu i izolacji społecznej, a także zwiększenie aktywności osób starszych w ramach przedsięwzięć: „Akademia Pełni Życia”, „Niedzielną Herbatką - wystarczy otwarte serce i duża filiżanka”.

Gmina Śrem realizuje także szereg działań mających na celu zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie. Podmiotem odpowiedzialnym za integrowanie i koordynowanie działań wszystkich podmiotów i specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Śrem jest Zespół Interdyscyplinarny, którego warunki funkcjonowania oraz tryb i sposób powoływania i odwoływania członków reguluje Uchwała Nr 86/X/11 Rady Miejskiej w Śremie oraz Nr 457/XLV/2014 Rady Miejskiej z dnia 24 kwietnia 2014 roku zmieniającej Uchwałę w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania. Zespół Interdyscyplinarny został utworzony w 2011 roku, jego aktualny skład określa Zarządzenie Burmistrza Śremu Nr 20/2016 z dnia 9 sierpnia 2016 roku. W skład Zespołu wchodzi 21 członków, przedstawicieli lokalnych instytucji i organizacji: Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Komendy Powiatowej Policji, Prokuratury Rejonowej, Urzędu Miejskiego, Szpitala w Śremie, Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, Stowarzyszenia „Holis”, Starostwa Powiatowego, Przychodni Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Towarzystwa Pomocy Potrzebującym im. Św. Brata Alberta „Nadzieja”. Głównym celem działalności Zespołu Interdyscyplinarnego jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia osób zagrożonych bądź uwięzionych w przemoc w rodzinie. W ramach posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego omawiano sprawy związane z funkcjonowaniem Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych oraz sprawy o charakterze strategicznym dotyczącym rozwoju lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie a także rozpatrywano kwestie związane z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. Działania Ośrodka Pomocy Społecznej w Śremie w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie koncentrują się wokół 4 obszarów: profilaktyka i edukacja, ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, oddziaływanie na osoby stosujące przemoc, wzmacnianie kompetencji zawodowych osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

System świadczeń rodzinnych w gminie Śrem wchodzi w skład zabezpieczenia społecznego, instrumentu polityki społecznej mający na celu pomoc rodzinom, które wykorzystując własne możliwości oraz posiadane

środki finansowe, nie są w stanie zaspokoić wszystkich własnych potrzeb, a w szczególności związanych z ponoszeniem wydatków na utrzymanie dzieci.

Tabela 7. Rodzaj i liczba wybranych świadczeń rodzinnych latach 2012-2015

Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin				Wydatki ogółem (zł)
	2012	2013	2014	2015	
Zasilek rodzinny	1 444	1 291	1 060	1 152	9 691.783
Dodatek z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	320	305	299	283	1 420.550
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	131	175	117	128	568.000
Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	934	857	787	752	597.500
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	75	78	66	70	645.710
Zasilek pielęgnacyjny	1 491	1 477	1 540	1 686	10 379.511
Świadczenie pielęgnacyjne	155	164	123	133	4 344.239
Fundusz alimentacyjny	190	205	193	186	5 520.378
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	463	359	346	417	1 618 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej

Zasilek rodzinny jest podstawowym świadczeniem rodzinnym, którego głównym celem jest częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu urodzenia dziecka, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania. W okresie 2012-2015 zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy w formie zasiłku rodzinnego. W 2015 roku zasiłek rodzinny został przyznany 1152 rodzinom, porównując z rokiem 2012 liczba rodzin zmniejszyła się o 20,2%. Wsparcie w postaci dodatków do zasiłku rodzinnego dotyczy również rodzin wielodzietnych. Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej w 2015 roku został wypłacony 283 rodzinom. Analiza danych wskazuje, że liczba rodzin korzystających z tej formy wsparcia zmniejszyła się, w relacji z rokiem 2012 o 11,6%. Wsparcie finansowe uzyskują rodziny dzieci uczących się również poprzez dodatek z tytułu podjęcia nauki w szkole poza miejscem zamieszkania i przysługuje przez 10 miesięcy w roku w okresie od września do czerwca. Rodziny niepełne, w których dziecko wychowywane jest przez jednego z rodziców otrzymują wsparcie w postaci dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka. W latach 2012-2015 liczba rodzin, którym wypłacono to świadczenie utrzymywała się na podobnym poziomie – średnio 80 środowisk rodzinnych rocznie. Rodziny z osobą niepełnosprawną o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności otrzymują wsparcie w postaci zasiłku pielęgnacyjnego oraz świadczenia pielęgnacyjnego. Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki

i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. W 2015 roku zasiłek pielęgnacyjny wypłacono 1 686 rodzinom, w porównaniu z rokiem 2012 liczba ta wzrosła o 13%. W okresie 2012-2015 wzrosła liczba wydatków na zasiłki pielęgnacyjne i wypłacono rodzinom uprawnionym zasiłki pielęgnacyjne w kwocie 10 379 511,00 zł, w tym 1 608 174,00 zł w związku z niepełnosprawnością dziecka w rodzinie. Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności. W 2015 roku 133 rodzinom przyznane zostało świadczenie pielęgnacyjne. Fundusz alimentacyjny stanowi system wspierania osób uprawnionych do alimentów środkami finansowymi z budżetu państwa, które z niezależnych od nich przyczyn nie są w stanie wyegzekwować należnych im świadczeń alimentacyjnych od osób zobowiązanych. W roku 2012 wsparciem objęto 190 środowisk, a świadczenia wypłacono 365 osobom uprawnionym. W 2013 roku liczba rodzin korzystających z tej formy pomocy zwiększyła się do 205. W roku 2015 liczba rodzin uległa zmniejszeniu – wsparciem objęto 186 środowisk, a świadczenia wypłacono 353 osobom uprawnionym.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie realizuje rządowy Program Rodzina 500 plus. Na świadczenia wychowawcze w 2016 roku w gminie Śrem z budżetu państwa przeznaczono 20 921 544 zł, a liczba wypłaconych świadczeń wychowawczych wyniosła 41 980. Pomocą finansową w formie świadczenia wychowawczego objęto 3561 rodzin, w tym 5 059 dzieci. Na podstawie analizy danych stwierdzić można, że środki finansowe pochodzące z Programu Rodzina 500 plus pozwalają rodzinom zaspokoić przede wszystkim bieżące potrzeby konsumpcyjne. Ponadto dodatkowe świadczenie spowodowało wzrost skali i jakości nabywanych towarów i usług, w tym umożliwiło „zakup” dodatkowych, zajęć dla dzieci (edukacyjne i rekreacyjne) oraz w niektórych przypadkach pozwoliło na zwiększenie metrażu wynajmowanego mieszkania.

Rodziny, które borykają się z trudnościami w dokonywaniu opłat mieszkaniowych korzystają z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego. Świadczenie to jest uzależnione od 3 kryteriów: tytułu prawnego do lokalu, kryterium dochodowego i powierzchni mieszkania. O dodatek mogą się ubiegać osoby: wynajmujące mieszkanie, posiadające mieszkanie spółdzielcze (własnościowe albo lokatorskie), właściciele mieszkania lub budynku, osoby zajmujące lokal mieszkalny bez tytułu prawnego i oczekujące na przysługujący lokal zamienny albo socjalny. Wysokość dodatku mieszkaniowego jest uzależniona od wysokości wydatków ponoszonych na utrzymanie mieszkania oraz od dochodów i liczby osób w gospodarstwie domowym. W gminie Śrem rocznie korzysta z dodatków mieszkaniowych ponad 800 środowisk rodzinnych. Na realizację pomocy w formie dodatku mieszkaniowego w latach 2012-2015 wypłacono kwotę 6 734 088zł.

Przyznanie pomocy w formie dodatku mieszkaniowego jest częścią polityki mieszkaniowej gminy Śrem. Polityka mieszkaniowa realizowana jest również poprzez diagnozowanie problemu mieszkaniowego oraz wyrównywanie szans w dostępie do mieszkań. Gmina, na zasadach i w wypadkach przewidzianych w ustawie o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy zapewnia lokale socjalne i lokale zamienne, a także zaspokaja potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach. W tym celu wykorzystuje mieszkaniowy zasób gminy lub realizuje przedmiotowe zadania poprzez budownictwo społeczne.

Tabela 8. Liczba lokali mieszkalnych w gminie Śrem

Rok	2012	2013	2014	2015
Liczba lokali socjalnych	78	91	87	89
Liczba lokali komunalnych	821	823	800	777
Łączna liczba lokali	899	914	887	866

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Śremie

Analiza danych o zasobie mieszkaniowym gminy Śrem wskazuje, że zapotrzebowanie na lokale jest trzykrotnie wyższe od liczby lokali, którymi dysponuje gmina w danym roku. Obszarami problemowymi związanymi z gospodarowaniem mieszkaniowym zasobem gminy są głównie stan techniczny zasobów oraz zbyt niska liczba zwalniających się lokali do zasiedlenia oraz obowiązek dostarczenia przez gminę lokali socjalnych z mocy wyroków sądu o opróżnienie lokalu oraz odszkodowania wypłacane przez gminę za brak dostarczenia lokalu socjalnego. Uzyskanie poprawy warunków mieszkaniowych stanowi ważne interdyscyplinarne zadanie z uwzględnieniem wielostronnej pomocy państwa, bezpośrednich działaniach samorządu i lokalnych organizacji i instytucji oraz samej społeczności lokalnej. Ważnym elementem polityki mieszkaniowej jest wdrożenie systemu wsparcia rodzin w pozyskiwaniu mieszkań na wynajem co pozwoliłoby rozwiązać najbardziej palący problem rodzin i zapewnić im godne funkcjonowanie.

System wsparcia dla rodzin i dzieci, jest usługą asystenta rodziny. Polega ono na działaniach podejmowanych wobec rodziny, w towarzystwie rodziny z zachowaniem profesjonalnych relacji, w poprawie funkcjonowania i zmianie niekorzystnych dla rodzin sytuacji kryzysowych. W 2015 roku wspierającymi, motywującymi i pomocowymi działaniami asystenta rodziny objęte zostały 52 rodziny (221 osób, w tym: 125 dzieci). W 2012 roku działaniami asystenta rodziny objęte były 24 rodziny. Od 2015 roku asystenci rodziny podejmują działania również w stosunku do rodzin zamieszkujących na terenach wiejskich – średni rocznie 4 rodziny. Aktualnie w Ośrodku Pomocy Społecznej w Śremie zatrudnionych jest sześciu asystentów rodziny posiadających odpowiednie wykształcenie i doświadczenie w realizacji zadań na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, którzy pracują w elastycznym, zadaniowym czasie pracy, co ułatwia im dostosowywanie powierzonych zadań do rytmu życia rodziny i jej realnych potrzeb.

Program „Za życiem” to nowy instrument polityki społecznej na rzecz rodzin z osobami niepełnosprawnymi. Jest program kompleksowego wsparcia dla rodzin dotyczący w szczególności wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, opieki, w tym paliatywnej, lub rehabilitacji dzieci, wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin w przypadku ciąży powikłanej, pomocy w zabezpieczeniu szczególnych potrzeb, w tym mieszkaniowych, rodzin z dzieckiem posiadającym stosowne zaświadczenie. Jednym z wiodących zadań, w zakresie usług wspierających i rehabilitacyjnych będzie m.in. zapewnienie opieki wytechnieniowej dla rodziców lub opiekunów osób niepełnosprawnych. Powyższe działanie będzie polegało na zabezpieczeniu opieki dla osób niepełnosprawnych oraz wsparciu członków rodziny w jej sprawowaniu poprzez umożliwienie uzyskania pomocy, w związku ze zdarzeniem losowym, pomocą w załatwieniu codziennych spraw lub potrzebą odpoczynku opiekuna, uczestnictwem członka rodziny w aktywizacji zawodowej, a także podjęciem przez członka rodziny zatrudnienia w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy. W zakresie koordynacji ważną rolę będzie pełnił asystent rodziny. W ramach programu przewiduje się poszerzenie obszaru jego działania i upowszechnienie oferowanych przez asystenta rodziny usług na rzecz rodzin i dzieci.

Rodziny wielodzietne otrzymują wsparcie gminy Śrem w ramach realizacji specjalistycznego programu wspierającego „Program Rodzina 3+”. Program wszedł w życie w dniu 19 września 2013r. zatwierdzony Uchwałą Nr 370/XXXVII/2013 Rady Miejskiej w Śremie i obejmuje szczególnie ulgi za pobyt dziecka w przedszkolach, dla których organem prowadzącym jest gmina Śrem, zniżki na towary i usługi oferowane przez Partnerów przystępujących do Programu. Program „Rodzina 3+” adresowany jest do rodzin wielodzietnych, w tym rodzin zastępczych, zamieszkałych na terenie gminy Śrem, prowadzących wspólne gospodarstwo

domowe z minimum trojgiem dzieci. Gmina Śrem była drugą gminą w Wielkopolsce, która uruchomiła program skierowany dla rodzin wielodzietnych. Obecnie gmina współpracuje z 72 partnerami oferującymi zniżki w 92 punktach i wydano łącznie 559 Kart Rodzina 3+ obejmując pomocą 2 888 osób w rodzinach. Gmina realizuje także Program Karta Dużej Rodziny będący systemem zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych a w okresie 2014-2016 wydano łącznie 306 Kart Dużej Rodziny obejmując pomocą 1 491 osób w rodzinach. Na terenie gminy realizowany jest także Program „Wielkopolska Karta Rodziny” a Wielkopolską Kartę Rodziny posiada 116 rodzin. W całym Województwie istnieje 67 miejsc, firm oraz instytucji, które honorują kartę.

Podejmując pracę z rodziną główny akcent położony był na profilaktykę i wsparcie udzielane rodzinie naturalnej aby zapobiec sytuacji kryzysowej, w konsekwencji której może dojść do odebrania dziecka. Podejmowano działania ukierunkowane są na pozostawienie dzieci w rodzinie naturalnej. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej nie oznacza bowiem rozwiązania problemu rodziny. Takie rozwiązanie traktowane jest jako przejściowa forma zabezpieczenia dziecka. Piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Może być sprawowana w formie rodzinnej: rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna), rodzinny dom dziecka oraz w formie instytucjonalnej: placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny. Piecza zastępcza zapewnia realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe - dążenie do przysposobienia dziecka, przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych. W okresie 2012-2015 postanowieniem Sądu w pieczy zastępczej zostało umieszczonych 28 dzieci, w tym 12 dzieci z 7 rodzin w 2015 roku (10 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych i niespokrewnionych, 2 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych). Ponadto, w wyniku działań asystenta rodziny, pracownika socjalnego oraz innych służb działających w systemie wsparcia rodziny 4 dzieci powróciło do rodziny biologicznej. W 2015 roku asystenci rodziny współpracowali z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej w przypadku pięciu rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej.

System wsparcia środowisk rodzinnych z dzieckiem niepełnosprawnym realizuje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, który funkcjonuje przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie i w 2015 roku wydał 227 orzeczeń - jest to o 40 więcej niż w roku 2012. Łącznie w okresie 2012-2015 wydanych zostało 802 orzeczeń o niepełnosprawności, a z dofinansowania na likwidację barier funkcjonalnych, architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych o łącznej kwocie 17 331,37 zł skorzystało 10 rodzinom. Ponadto 79 dzieciom dofinansowano zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych, na które przeznaczono 151 243,16 zł. Osoby z niepełnosprawnością korzystają ze wsparcia w związku z turnusami rehabilitacyjnymi, kwota wydatkowana na dofinansowanie – 131 286 zł. Od 2013 roku osoby niepełnosprawne uzyskują pomoc finansową związaną z kosztami nauki na studiach

wyższych, takim wsparciem do roku 2015 objęto 44 studentów. W powiecie śremskim w okresie 2012-2015 dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych otrzymało 942 dzieci.

Gmina Śrem realizuje zadania w zakresie poprawy funkcjonowania rodzin, w tym podejmuje działania na rzecz ograniczenia zjawiska zaniedbywania dzieci i niedostatecznej opieki nad nimi oraz działania polegające na wspieraniu bezpiecznej więzi między opiekunem a dzieckiem. Profilaktyka i opieka nad dzieckiem i rodziną obejmuje system zintegrowanych działań zapobiegających zagrożeniom prawidłowego rozwoju dziecka oraz prawidłowego funkcjonowania jego rodziny, a w przypadku braku opieki rodzicielskiej przygotowywanie i organizowanie opieki zastępczej. W szczególności obejmuje dbałość o właściwe warunki życia dziecka, prawidłowość przebiegu procesów edukacji i wychowania, respektowanie praw dziecka, zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa i edukacji, aktywny udział dzieci i ich rodzin w kulturze oraz tworzenie możliwości właściwego spędzania czasu wolnego. System opieki nad dzieckiem pozbawionym właściwej opieki rodziców rozwija się zgodnie z potrzebami społecznymi proponując działania profilaktyczne i osłonowe dla rodzin niewydolnych wychowawczo, tak by jak najdłużej utrzymać dziecko w środowisku rodzinnym. W sytuacji, w której dziecko musi opuścić dom rodzinny zapewnia mu się rodzinną opiekę zastępczą i nadal pracuje z rodziną, by umożliwić dziecku powrót do niej. Kwestie zapewnienia opieki nad dzieckiem całkowicie, lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie. Jednym z głównych zadań w tym zakresie jest organizowanie opieki i wychowania w rodzinach zastępczych dla dzieci pozbawionych odpowiedniej opieki rodziców. Piecza zastępcza może być sprawowana w następujących formach: rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna), rodzinny dom dziecka, placówka opiekuńcza – wychowawcza, regionalna placówka opiekuńcza – terapeutyczna, interwencyjny ośrodek preadopcyjny. Piecza zastępcza zapewnia realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe dąży do przysposobienia dziecka, przygotowuje dziecko do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki oraz nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami. Istotną kwestią jest zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno – rekreacyjnych. Zadaniem służb wchodzących w system wspierania rodziny jest jednak wykorzystanie wszystkich dostępnych form i narzędzi pomocy, które umożliwią dziecku, pozostanie w rodzinie biologicznej, a rodzicom odzyskanie zdolność do właściwego wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Aktualnie funkcjonuje 30 rodzin zastępczych w tym 15 rodzin spokrewnionych, 12 rodzin niezawodowych, 2 rodziny zawodowe oraz 1 rodzina zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego przygotowana do objęcia opieką dzieci pozbawionych nagle opieki rodziców lub wymagających natychmiastowego umieszczenia poza własną rodziną. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej wynosiła: w 2012 roku- 55 dzieci, w 2013 roku- 56 dzieci, w 2014 roku- 53 dzieci oraz w 2015 roku- 59 dzieci. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gmina zobowiązana jest do współfinansowania pobytu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Finansowanie jest realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie w następujący sposób:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej i 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej. W 2016 roku wydatki dotyczące pobytu dzieci w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-

wychowawczych wyniosły 96 948,03 zł. Na przestrzeni lat 2012-2015 do Sądu wpłynęło 37 wniosków o uregulowanie sytuacji prawnej dzieci. Ponadto, w wyniku działań asystenta rodziny, pracownika socjalnego oraz innych służb działających w systemie wsparcia rodziny 5 dzieci powróciło do rodziny biologicznej.

Rodziny zastępcze w gminie Śrem korzystają ze wsparcia wolontariuszy oraz grupy wsparcia dla rodzin zastępczych, która stanowi możliwość zbudowania forum wzajemnej wymiany doświadczeń oraz otrzymywania wsparcia w grupie osób pełniących taką samą funkcję. Od 2012 roku organizator pieczy zastępczej zapewnia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, ich dzieciom i dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej poradnictwo psychologiczne oraz terapię. W ramach wsparcia organizuje się coroczne szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze; w 2013 roku pozyskano 12 kandydatów, w 2014- 8, a w 2015 liczba kandydatów wyniosła 19.

Analizując sytuację rodzin z terenu gminy Śrem należy uwzględnić dane dotyczące kurateli w zakresie spraw opiekuńczych oraz nieletnich. W roku 2012 władzę rodzicielską ograniczono w 14 rodzinach, w 2013 roku – w 13 rodzinach, w 2014 roku – w 16 rodzinach, a w roku 2015 władza rodzicielska została ograniczona w 12 rodzinach. W związku z ograniczeniem władzy rodzicielskiej, liczba rodzin objętych nadzorem kuratora wynosiła odpowiednio w 2012 roku- 64 rodziny, w 2013 roku- 65 rodzin, w 2014 roku 66 rodzin. Ponadto, nadzorem kuratora objętych było odpowiednio w 2012 roku- 39 nieletnich, w 2013- 40 nieletnich, w 2014 roku - 45 nieletnich i w roku 2015- 33 nieletnich. Głównymi przyczynami ustanowienia nadzoru kuratora osobom nieletnim były demoralizacja lub drobne czyny karalne. Wobec osób, które w związku nadużywania alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację nieletnich, uchylają się od pracy lub zakłócają porządek publiczny orzekając o obowiązku poddania się leczeniu Sąd może ustanowić na czas trwania tego obowiązku nadzór kuratora. W związku ze zobowiązaniem do leczenia odwykowego w 2012 roku nadzorem kuratora objętych było 11 osób, w 2013 roku było to 17 osób, w 2014 roku- 22 osoby, w 2015 – 9 osób.

Wzrost liczby osób skazanych prawomocnym wyrokiem Sądu na karę pozbawienia wolności w latach 2012-2015 spowodowało że zmniejszyła się liczba środowisk rodzinnych objętych dozorem kuratora. W roku 2012 było to 128 rodzin, w 2013 roku - 134 rodzin, w 2014 roku – 112 rodzin, i w 2015 roku 98 rodzin. W porównaniu do roku 2012 w ostatnim roku- 2015 liczba rodzin objętych dozorem kuratora zmniejszyła się o 23,4%.

Znaczącą rolę w pomocy rodzinom z problemem alkoholowym pełni Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizując zadania: w szczególności – motywowanie osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia dobrowolnego leczenia odwykowego lub w przypadku odmowy – podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, między innymi z Sądem Rejonowym, Prokuraturą, policją, jednostkami pomocy i integracji społecznej, kuratorami sądowymi, pedagogami szkolnymi, izbą wytrzeźwień, Wojewódzkim Ośrodkiem Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia, stacjonarnym zakładem leczenia odwykowego oraz Zespołem Interdyscyplinarnym. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Śrem w okresie 2012-2015 skierowała 21 wniosków do Sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Z 464 osobami zostały przeprowadzone rozmowy interwencyjno - motywujące w związku z nadużyciem alkoholu. Wobec 200 osób Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnień od alkoholu- w 2012 roku było to 54 osoby, w 2013

roku- 60 osób, w 2014 roku- 50 osób i w 2015 roku- 36 osób. W ramach interdyscyplinarnych konsultacji, udzielanych osobom korzystającym z Punktu Konsultacyjnego, od 2012 roku w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej w Śremie dyżury pełnią członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Udzielają oni wsparcia psychospołecznego w zakresie uzależnień od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, podejmują działania informacyjno – edukacyjne motywujące do podjęcia leczenia odwykowego i wzmacniające predyspozycje do radzenia sobie z problemem uzależnień i współuzależnienia, przyjmują zgłoszenia o przypadkach nadużywania alkoholu przez osoby w środowiskach rodzinnych oraz udzielają pomocy osobom doświadczającym przemocy.

Gmina Śrem uczestniczy w kampanii edukacyjno-profilaktycznej „Zachowaj trzeźwy umysł”, której celem jest propagowanie nowoczesnej profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży, promowanie konstruktywnych postaw, zdrowego stylu życia oraz atrakcyjnych dla dzieci i młodzieży zachowań prospołecznych jako alternatywy wobec wielu patologii. Akcja skierowana jest do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. Kampania realizuje cele poprzez ścisłą współpracę z samorządami lokalnymi w całym kraju, jej podstawą jest kompleksowy pakiet materiałów edukacyjno- profilaktycznych adresowanych do dzieci, rodziców i nauczycieli. Włącza się w kampanię profilaktyczną „Narkotyki? To mnie nie kręci”, która ma na celu dostarczenie informacji o używaniu narkotyków oraz środków psychoaktywnych oraz przeciwdziałaniu próbom ich użycia poprzez spotkania z młodzieżą, zajęcia informacyjne dla rodziców prowadzone przez pedagogów szkolnych oraz wychowawców. Program skierowany jest przede wszystkim dla młodzieży gimnazjalnej, która wchodząc w nowe środowisko szkolne narażona jest na częstsze podejmowanie zachowań ryzykownych związanych z eksperymentowaniem z różnymi substancjami, w tym psychotropowymi i psychoaktywnymi. Adresatami kampanii są również rodzice, którzy są wzorem do naśladowania i wyznaczają właściwe kierunki zachowań aprobowanych. Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, która i finansowana jest z budżetu gminy Śrem, stanowi podstawowy element Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych gminy Śrem. Przychodnia prowadzi działania profilaktyczne i lecznicze dla osób uzależnionych oraz dla członków ich rodzin i wypracowała dwuetapowy program terapeutyczny obejmujący pacjentów uzależnionych oraz współuzależnionych ośmiomiesięcznymi intensywnymi działaniami terapeutycznymi po ukończeniu, którego pacjenci biorą także udział w indywidualnych konsultacjach z terapeutą oraz w comiesięcznych spotkaniach absolwentów. Podobny program terapeutyczny jest wykorzystywany w pracy z młodzieżą uzależnioną bądź eksperymentującą ze środkami psychoaktywnymi. Przychodnia prowadzi programy terapeutyczne dla osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych i ich rodzin oraz dla osób związanych z przemocą w rodzinie, a także zajęć profilaktycznych w tych zakresach. Prowadzone jest indywidualne poradnictwo psychologiczne i lekarskie dla młodzieży eksperymentującej oraz rodziców młodzieży eksperymentującej. Przychodnia prowadzi na terenie szkół intensywną działalność profilaktyczną, aktywnie angażuje się we wszystkie inicjatywy mogące podnieść poziom świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń ze strony nadużywania alkoholu i środków psychoaktywnych, a także regularnie przeprowadza konferencje i szkolenia z tego zakresu skierowane do pracowników oświaty, ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej. W zajęciach profilaktycznych o tematyce uzależnień organizowanych przez Przychodnię uczestniczyło w latach 2012-2015 łącznie 783 dzieci. Przychodnia prowadzi także warsztaty kształtowania umiejętności wychowawczych oraz oferuje program dla rodziców dzieci i młodzieży z trudnościami szkolnymi,

zaburzeniami zachowania, eksperymentującymi z alkoholem i narkotykami, który obejmuje zajęcia warsztatowe oraz pracę indywidualną konsultowaną z psychologiem prowadzącym.

Istotną rolę w pracy z rodziną i dziećmi na terenie gminy Śrem odgrywa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna. Organem prowadzącym placówkę jest Powiat Śremski, pod nadzorem Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w Poznaniu. Placówka udziela pomocy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej, a także wspomaga dzieci i młodzież w prawidłowym rozwoju oraz udziela pomocy w korygowaniu zaburzeń. Pomocą obejmowani są również rodzice i nauczyciele. Poradnia posiada uprawnienia do wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania dla dzieci i młodzieży niewidzących i słabo widzących, dzieci i młodzieży niesłyszących i słabo słyszących oraz dzieci z autyzmem wczesnodziecięcym. W roku szkolnym 2012/2013 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Śremie przeprowadziła łącznie 1055 diagnoz – w tym 464 diagnozy psychologiczne, 453 diagnozy pedagogiczne, 134 diagnozy logopedyczne oraz cztery diagnozy związane wyborem zawodu. W roku szkolnym 2013/2014 postawiono 1354 diagnozy- 560 psychologicznych, 583 pedagogicznych, 211 logopedycznych. W kolejnym roku szkolnym- 2014/2015 przeprowadzono łącznie 1599 diagnoz- 693 psychologiczne, 709 pedagogicznych, 196 logopedycznych oraz 1 diagnozę związaną z wyborem zawodu. Największą liczbę diagnoz postawiono w roku szkolnym 2015/2016- było to 1625, w tym 750 psychologicznych, 700 pedagogicznych oraz 175 logopedycznych. W relacji do roku szkolnego 2012/2013 w ostatnim roku łączna liczba postawionych diagnoz wzrosła o 54%, postawiono o 61,6% więcej diagnoz psychologicznych, 54,5% diagnoz pedagogicznych oraz 30,6% logopedycznych. Przy Poradni funkcjonuje Zespół Orzekający, który orzeka o kształceniu specjalnym, indywidualnym przygotowaniu przedszkolnym i indywidualnym nauczaniu. W roku szkolnym 2012/2013 Poradnia wydała łącznie 136 orzeczeń, w tym 87 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i niedostosowanej społecznie i 49 orzeczeń o indywidualnym nauczaniu. W kolejnym roku szkolnym- 2013/2014 wydano 135 orzeczeń i 13 opinii, w tym 91 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, 3 orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, 1 o braku potrzeby nauczania indywidualnego, 12 o wczesnym wspomaganiu rozwoju, 1 o braku wczesnego wspomagania rozwoju, 34 o indywidualnym nauczaniu (20 dla uczniów szkoły podstawowej, 10 dla uczniów gimnazjum, 4 dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych) oraz 6 o indywidualnym przygotowaniu przedszkolnym. W roku szkolnym 2014/2015 liczba wydanych orzeczeń i opinii wzrosła, wydano łącznie 141 orzeczeń i 15 opinii, w tym: 94 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, 37 o potrzebie indywidualnego nauczania, 2 o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego, 1 opinię o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, 4 orzeczenia odmowne, 4 orzeczenia o braku potrzeby indywidualnego nauczania oraz 14 opinii o wczesnym wspomaganiu rozwoju dziecka. W ostatnim roku szkolnym - 2015/2016 Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna wydała łącznie 124 orzeczeń i 11 opinii, w tym: 86 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i niedostosowanej społecznie, jedno o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, 11 opinii o wczesnym wspomaganiu rozwoju, 37 orzeczeń o indywidualnym nauczaniu oraz 3 o braku potrzeby nauczania indywidualnego. Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna wydaje orzeczenia o kształceniu specjalnym z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym i niedostosowanych społecznie, których funkcjonowanie społeczne jest zaburzone. W latach 2012-2016 wydano 25 orzeczeń dla dzieci zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna wsparciem obejmuje także rodziców oferując konsultacje na terenie poradni oraz w placówkach, indywidualne porady,

pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, terapię rodzin, prelekcje i warsztaty tematyczne oraz grupy wsparcia. Na przestrzeni lat 2012/2015 organizowano spotkania z rodzicami po badaniach przesiewowych wzroku, słuchu i mowy, a także z rodzicami dzieci uczestniczących w zajęciach socjoterapeutycznych. Realizowano program psychoedukacyjny „Szkoła dla Rodziców” mający na celu rozwijanie umiejętności wychowawczych, budowanie prawidłowych relacji rodzice- dziecko opartych na wzajemnym szacunku oraz wzmacnianie prawidłowych postaw. Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna prowadzi także warsztaty tematyczne pt. „Postawy rodzicielskie- jak wpływać na zachowania dzieci”, „Praca z uczniem przejawiającym trudności w zachowaniu”, „Jak motywować dziecko do nauki” oraz „Jak budować porozumienie i współpracę w klasie. Zadania rodziców i szkoły”. Organizowano spotkania z rodzicami w ramach realizacji polityki oświatowej państwa i realizacji programu „6 latek idzie do szkoły” a także „Moje dziecko idzie do przedszkola. Adaptacja dziecka w przedszkolu”. Poradnia prowadzi także grupę wsparcia dla rodziców dzieci uczestniczących w zajęciach wczesnego wspomagania rozwoju oraz dla rodziców dzieci niepełnosprawnych i z zaburzeniami rozwoju - „Rodzice rodzicom”. W ramach działań profilaktycznych realizowano programy „Bezpieczna szkoła”, „Bezpieczne zachowania w Internecie”, „Bezpieczeństwo w sieci” oraz „Jak chronić dziecko przed uzależnieniem od Internetu”.

Aktualna sieć żłobków, przedszkoli, szkolnictwa zaspakaja rzeczywiste oczekiwania społeczne. W gminie Śrem funkcjonuje dobrze rozwinięty system oświaty. Wydatki budżetowe przeznaczone na edukację i wychowanie stanowią 40% corocznych wydatków gminy. Z opieki żłobkowej można korzystać w czterech placówkach dotowanych przez gminę Śrem- Klub Malucha Bajkowy Świat, Ośrodek Wspomagający Edukację, Baby Dream Całodobowa Opieka Dziecięca oraz Żłobek Tuptusie. W latach 2012-2015 liczba dzieci korzystających z takiego wsparcia wynosiła odpowiednio: w 2012- 134 dzieci, w 2013- 134 dzieci, w 2014- 136 dzieci oraz w 2015- 139 dzieci. Na terenie gminy Śrem funkcjonuje 13 przedszkoli, w tym jedno należące do Zespołu Szkół Katolickich, 12 szkół podstawowych, w tym 4 należące do Zespołu Szkół Podstawowych i Gimnazjum oraz jedna szkoła należąca do Zespołu Szkół Katolickich oraz 8 gimnazjów, w tym 4 to Zespoły Szkół Podstawowych i Gimnazjum, jedno gimnazjum należące do Zespołu Szkół Katolickich oraz jedno gimnazjum należące do Zespołu Szkół Ogólnokształcących.

Tabela 9. Liczba dzieci korzystająca z nauki w przedszkolu, szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Rok szkolny	Przedszkola	Szkoły Podstawowe	Gimnazja
2012/2013	1 732	2 533	1 332
2013/2014	1 791	2 572	1 317
2014/2015	1 755	2 814	1 350
2015/2016	1 534	3 144	1 082

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego

W ostatnim roku szkolnym spadła liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli; w relacji do roku 2012/2013 z opieki przedszkolnej korzystało o 11,4 % mniej dzieci. W roku szkolnym 2015/2016 z nauki w Szkołach Podstawowych w gminie Śrem korzystało 3 144 dzieci, w porównaniu do 2012/2013 liczba ta wzrosła o 24,1%. W Gimnazjach największą liczbę uczniów odnotowano w roku szkolnym 2014/2015- z nauki korzystało 1 350 dzieci. W przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach zatrudnieni są specjaliści świadczący specjalistyczną pomoc w placówkach: pedagodzy - 9,76 etatu, psychologodzy; 7,03 etatu, logopedzi - 8,35 etatu oraz wychowawcy w świetlicach szkolnych - 24,19 etatu.

Uczniowie, ze szczególnym potrzebami edukacyjnymi takimi jak: nauczanie indywidualne, indywidualne roczne wychowanie przedszkolne, zajęcia rewalidacyjne, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka mogą uzyskać takie wsparcie w placówkach edukacyjnych. W roku szkolnym 2012/2013 specjalistyczne wsparcie przyznano 55 dzieciom, w roku 2013/2014 było to odpowiednio 42 uczniów, w 2014/2015 – 62 uczniów i w 2015/2016 – 67 uczniów. Na terenie gminy Śrem realizowane jest także kształcenie integracyjne czyli system edukacyjny dla wszystkich uczniów niezależnie od stopnia niepełnosprawności. Dotyczy to uczniów w normie intelektualnej, z niepełnosprawnością ruchową, niewidomych, słabosłyszących, jak również z upośledzeniem umysłowym, zaburzeniami psychicznymi, autyzmem, niedostosowaniem społecznym i chorobami przewlekłymi. Istotą integracji jest włączenie dzieci niepełnosprawnych w powszechny system szkolny oraz zapewnienie każdemu dziecku optymalnych warunków rozwoju w sferze procesów poznawczych i intelektualnych, w sferze społeczno-emocjonalnej oraz w sferze psychologicznej. Gmina Śrem posiada trzy placówki z oddziałami integracyjnymi, do których uczęszczają dzieci niepełnosprawne. W placówkach przedszkolnych funkcjonowały odpowiednio w roku 2012 i 2013- 3 oddziały integracyjne, do których w każdym roku uczęszczało 10 dzieci, w 2014- 4 oddziały integracyjne, do których uczęszczało 30 dzieci, a w 2015 - 5 oddziałów integracyjnych, do których uczęszczało 31 dzieci. W szkołach lub poza ich terenem organizowane są zajęcia pozalekcyjne nie będące częścią obowiązkowego programu szkolnego i mające charakter fakultatywny. Głównym celem tych zajęć jest rozbudzenie pasji, rozwijanie umiejętności i zainteresowań u dzieci i młodzieży, które mogą mieć wpływ na wybór przyszłego zawodu. Organizowanie zajęć pozalekcyjnych pomaga we wszechstronnym rozwoju dziecka. W szkołach podstawowych i gimnazjalnych w gminie Śrem w latach 2012-2016 prowadzony był szereg zajęć pozalekcyjnych, które finansowane były z budżetu gminy Śrem. Szkoły oferowały szeroki wachlarz zajęć pozalekcyjnych od zajęć sportowych- siatkówka, piłka nożna czy zajęcia taneczne, poprzez zajęcia artystyczne, muzyczne, oraz dydaktyczne takie jak zajęcia wyrównawcze, przygotowujące do sprawdzianu szóstoklasisty czy do egzaminu gimnazjalnego. Uczniowie w zależności od potrzeb mogli korzystać z kilku form zajęć proponowanych przez szkołę. W roku szkolnym 2015/2016 w szkołach prowadzonych przez gminę Śrem w tygodniu realizowane było 574,3 godziny dodatkowych zajęć. Rodziny z dziećmi, które realizują obowiązek szkolny oprócz specjalistycznego wsparcia w placówkach mogą liczyć także na pomoc finansową. Pion Edukacji i Usług Społecznych Urzędu Miejskiego w Śremie realizuje program w ramach Rządowego programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna” gdzie można skorzystać z pomocy na dofinansowanie zakupu podręczników do kształcenia ogólnego, w tym podręczników do kształcenia specjalnego lub podręczników do kształcenia w zawodach, dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. W uzasadnionych przypadkach dofinansowanie z programu może obejmować również zakup materiałów edukacyjnych. Uzyskanie wsparcia jest zależne od dochodu w rodzinie i przysługuje osobom, rodzinom w trudnej sytuacji. W 2012 roku pomoc została przyznana 242 uczniom. Najwięcej dzieci otrzymało pomoc w latach 2012-2013- było to 265 dzieci w każdym roku. W ostatnim roku liczba dzieci, którym została przyznana pomoc zmniejszyła się- pomoc przyznano 125 dzieciom. W latach 2012-2015 wsparciem tego rodzaju objęto 897 dzieci, a kwota wykorzystanej dotacji wyniosła 212 296,45 zł. Kolejnym rodzajem wsparcia finansowego jest stypendium szkolne, które może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Wysokość stypendium uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka

lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego.

Stypendium szkolne może być udzielane uczniom w formie:

- całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, w tym wyrównawczych, wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych poza szkołą;
- pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników;
- całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów związanych z pobieraniem nauki poza miejscem zamieszkania przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz słuchaczy kolegiów;
- świadczenia pieniężnego.

W 2012 roku wsparciem objęto- 300 dzieci ze 147 rodzin, w 2013 roku - 316 dzieci ze 149 rodzin, w 2014 roku – 317 dzieci ze 153 rodzin i w 2015 roku 215 dzieci z 121 rodzin.

Kolejną formą wsparcia jest zasiłek szkolny, który może być przyznany, gdy uczeń przejściowo znajdzie się w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, które wystąpiło nie wcześniej niż dwa miesiące przed złożeniem wniosku. Zasiłek szkolny może być przyznany na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymanego stypendium szkolnego. Z tej formy wsparcia skorzystało w latach 2012-2015 32 dzieci z 16 rodzin.

Rok	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Liceum Ogólnokształcące	530	500	441	410
Zespół Szkół Ekonomicznych	495	425	454	481
Zespół Szkół Technicznych	349	376	385	476
Zespół Szkół Politechnicznych	807	893	934	878

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Śremie

Tabela 11. Liczba dzieci i młodzieży korzystająca z nauki w Zespole Szkół Specjalnych w Śremie

Rok	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Szkoła Podstawowa Specjalna	33	33	27	34
Gimnazjum Specjalne	24	23	25	22
Szkoła Przysposabiająca do Pracy	16	16	13	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Śremie

Gmina Śrem zapewnia wsparcie w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Funkcjonują trzy placówki wsparcia dziennego w formie specjalistycznej:

- Świetlica socjoterapeutyczna – „Centrum Edukacji Sportu i Kultury Iskra” prowadzona przez Fundację na Rzecz Rewaloryzacji Miasta Śrem. Świetlica skupia dzieci w wieku od 6 do 18 lat z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym członkowie Koła „Smoki” oraz dzieci i młodzież niepełnosprawną. W Świetlicy realizowane są następujące formy pracy z dziećmi: prowadzenie zajęć relaksacyjno – integracyjnych; wspieranie dzieci i młodzieży w obowiązkach szkolnych; prowadzenie ogólnorozwojowych gier

i zabaw; rozwijanie zainteresowań artystycznych, kulturalnych i sportowych; kształtowanie i rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej; wdrażanie nawyków do higienicznego, aktywnego społecznie aprobowanego modelu spędzania czasu wolnego; prowadzenie zajęć terapeutycznych niezbędnych do modyfikacji zachowań i przeciwdziałanie tworzeniu się wzorów zachowań niepożądanych; aktywizacja dzieci i młodzieży do pracy na rzecz środowiska lokalnego; prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych, gier w szachy, zajęć w Klubie Krótkofalowca, zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, zajęć kulturalnych.

- Świetlica socjoterapeutyczna – „Kontrast” prowadzona przez Stowarzyszenie Wspierające Rozwój i Zapobiegające Wykluczeniu Społecznemu „Wsparcie”, skupiająca dzieci w wieku od 6 do 18 lat, które są zagrożone wykluczeniem społecznym. W Świetlicy prowadzone są następujące formy pracy z dzieckiem: wspieranie dzieci i młodzieży w obowiązkach szkolnych, aktywizowanie młodzieży do działalności na rzecz społeczności lokalnej, np. sprzątanie grobów, zapalanie zniczy, udział w akcji „Sprzątanie świata”; prowadzenie cyklicznych zajęć sportowych zgodnych z zainteresowaniami i możliwościami podopiecznych; prowadzenie zajęć edukacyjnych, plastycznych, praktyczno-technicznych, psychospołecznych; diagnoza funkcjonowania podopiecznych oraz ich środowiska rodzinnego, celem stworzenia indywidualnych planów pracy z dzieckiem i rodziną, dostosowanych do indywidualnych potrzeb podopiecznych; ciągły nabór podopiecznych poprzez akcje promocyjne świetlicy realizowanie programów terapeutycznych z dziećmi i młodzieżą uczęszczającą na zajęcia do świetlicy; współpraca z innymi instytucjami takimi jak: szkoły podstawowe i gimnazja, instytucje pomocy społecznej, inne świetlice; przygotowywanie i prowadzenie cyklu zajęć z zakresu umiejętności skutecznego uczenia się, asertywności, radzenia sobie z emocjami, komunikacji, rozwiązywania konfliktów, itp.; prowadzenie zajęć relaksacyjno – integracyjnych; prowadzenie ogólnorozwojowych zajęć tematycznych dla młodzieży m.in.: filmowych, muzyczno – literackich, podróżniczych, teatralno – plastycznych; prowadzenie ogólnorozwojowych gier i zabaw dla młodzieży.

- Świetlica socjoterapeutyczna prowadzona przez Fundację „Familia”, skupiająca dzieci w wieku od 7-17 lat pochodzące z rodzin z grupy ryzyka zagrożonymi różnymi dysfunkcjami. W Świetlicy prowadzone są następujące formy pracy z dziećmi: prowadzenie zajęć terapeutycznych z psychologiem; prowadzenie zajęć dostosowanych do aktualnych potrzeb pojawiających się problemów; prowadzenie zajęć wyrównawczo – kompensacyjnych; prowadzenie zajęć korekcyjnych; prowadzenie zajęć plastycznych, muzycznych; prowadzenie zajęć sportowo – rekreacyjnych; prowadzenie zajęć informatycznych; prowadzenie ogólnorozwojowych zajęć tematycznych dla młodzieży; kształtowanie i rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej; wspieranie dzieci i młodzieży w obowiązkach szkolnych; aktywizowanie młodzieży do działalności na rzecz społeczności lokalnej; organizowaniem imprez okolicznościowych, np. Dzień Dziecka, Spotkanie Wigilijne, Wielkanocne; kształtowanie prawidłowych nawyków higienicznych.

Świetlice socjoterapeutyczne w gminie Śrem w latach 2012-2015 realizowały zadania na podstawie umów o wsparcie realizacji zadania publicznego pod nazwą: „Prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych lub opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci z grupy ryzyka” w ramach konkursu ofert dla organizacji pozarządowych. W roku 2012 ze wsparcia w tych placówkach skorzystało łącznie 95 dzieci, w 2013 roku- 84, w 2014 roku- 60 i w 2015 roku- 70 dzieci.

Na terenie gminy działają także kluby sportowe promujące zdrowy styl życia oraz aktywny wypoczynek. W roku 2012 funkcjonowało 14 klubów sportowych, w roku 2013 - 16, w 2014 roku - 19, a w roku 2015 – 15 klubów. W zajęciach sportowych organizowanych przez kluby brało udział odpowiednio w roku 2012- 7 139

osób, w 2013- 7 150 osób, w 2014 – 5 130, a w 2015- 5 300 osób. Kluby są wspierane dotacjami z budżetu gminy. Na terenie gminy działające kluby to: Centrum Hipiki Antoniego Chłapowskiego, sekcja jeździecka; Klub Jeździecki Agro - Handel, sekcja jeździecka; Klub Sportowy Rapid Śrem, sekcja taekwondo; Klub Sportowy Warta, autonomiczna sekcja piłkarska, sekcja bokserska, sekcja szermiercza; Klub Sportowy Wodnik, sekcja pływacka, sekcja pływania synchronicznego; Liga Obrony Kraju; Ludowy Klub Sportowy Piast, sekcja szachowa; Międzyszkolny Ośrodek Sportu; Osiedlowy Klub Sportowy Lebart, sekcja tenisa stołowego; Szkolny Związek Sportowy; ŚKPP Buler Śrem; Śremski Klub Petanque; Śremski Ośrodek Sportu i Rekreacji, sekcja brydżowa; Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej Sokół, sekcja kręglarska; Uczniowski Klub Sportowy Ekonomik, sekcja kolarska; Uczniowski Klub Sportowy Szóstka, sekcja piłkarska (trampkarze, trampkarze młodszy, orliki); Uczniowski Klub Sportowy Taekwondo Feniks Śrem.

Wsparcie rodziny to także zapewnienie jej członkom odpowiedniej opieki zdrowotnej niezbędnej do prawidłowego funkcjonowania i dalszego rozwoju. Podstawowa opieka zdrowotna jest zadaniem publicznym o znaczeniu lokalnym. W gminie Śrem funkcjonuje dobrze rozwinięty system opieki zdrowotnej. Na terenie Śremu działa 6 przychodni lekarza rodzinnego, które świadczą podstawową opiekę zdrowotną- Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego Eskulap, Przychodnia Lekarza Rodzinnego KO-MED, Przychodnia Lekarza Rodzinnego Medicus, Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego Salus, Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego i Specjalistów Centrum Zdrowia Medyk, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego „Hipokrates”. Pomoc medyczną w gminie Śrem świadczą także położne oraz pielęgniarki środowiskowe. W okresie 2012-2015 funkcjonowało ponad 20 indywidualnych praktyk pielęgniarskich świadczących usługi w miejscu zamieszkania. Szpital Powiatowy im. Tadeusza Malińskiego w Śremie sprawuje opiekę zdrowotną nad mieszkańcami powiatu śremskiego oraz okolicznych gmin w oparciu o posiadaną bazę w postaci oddziałów szpitalnych, poradni specjalistycznych oraz pracowni diagnostycznych. Wszystkie świadczenia medyczne wykonywane są przez fachowy personel z dobrym przygotowaniem zawodowym i wieloletnim stażem. Świadczenia na oddziałach szpitalnych udzielane są pacjentom bezpłatnie na podstawie skierowania od lekarza w ramach posiadanej umowy z Wielkopolskim Oddziałem Wojewódzkim NFZ. Pomocą medyczną w szpitalu w latach 2012-2015 objętych było odpowiednio w 2012 roku- 2 904 dzieci, w 2013 roku- 2 992 dzieci, w 2014- 2 690 dzieci, a w 2015- 2 782 dzieci. Liczba dzieci przebywających w szpitalu wynosiła odpowiednio w roku 2012- 1 376 dzieci, w 2013 roku- 1 306 dzieci, w 2014 roku- 1 157 dzieci a w 2015 roku- 1 338 dzieci. Z pomocy doraźnej korzystało natomiast w 2012 roku – 1 528 dzieci, w 2013 roku- 1 686 dzieci, w 2014 roku- 1 533 dzieci, a w 2015 roku- 1 444 dzieci. Gmina Śrem prowadzi także profilaktykę zdrowotną mającą na celu zapobieganie chorobom, poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie oraz poprzez kontrolowanie czynników ryzyka. W 2012 roku Gminnym Programem Zdrowotnym pod nazwą „Program zapobiegania czynnikom ryzyka raka szyjki macicy w gminie Śrem na lata 2010-2013” objęto 199 dziewczynek. Szczepionką ochronną przeciwko zakażeniom wirusem brodawczaka ludzkiego HPV zostało zaszczepionych 126 dziewczynek. W 2013 roku programem objęto 227 dziewczynek, a szczepionką ochronną zaszczepiono 162 dziewczynki. Uchwałą Nr 409/XXXIX/2013 Rady Miejskiej w Śremie w z dnia 23 listopada 2013 r. został uchwalony kolejny Gminy Program Zdrowotny na lata 2014-2017. W roku 2014 programem objęto 198 dziewczynek, a szczepionką ochronną zaszczepiono 129 dziewczynek. Natomiast w 2015 roku programem objęto 205 dziewczynek, a 139 dziewczynek zaszczepiono szczepionką ochronną.

Ważnym partnerem administracji samorządowej w działaniach wspierających rodziny i dzieci są organizacje pozarządowe, które powstają spontanicznie jako struktury działające w celu rozwiązywania określonych problemów społecznych. Według danych Starostwa Powiatowego na terenie powiatu śremskiego działało odpowiednio w 2012 i 2013 roku – 109 organizacji pozarządowych, 2014 roku 115 organizacji pozarządowych, a w 2015- 126 organizacji pozarządowych, w tym organizacje, które działały na rzecz rodzin z dziećmi. Najczęściej deklarowanym obszarem działań organizacji pozarządowych działającym na polu pomocy społecznej są problemy dzieci chorych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin. Działalność organizacji przejawia się w prowadzeniu ośrodków leczniczych i rehabilitacyjnych, świadczeniu usług leczniczych i opiekuńczych, dostarczaniu leków i sprzętu rehabilitacyjnego oraz organizacji wypoczynku dzieci. Na terenie gminy Śrem działa szereg organizacji pozarządowych, które wspierają rodziny z dziećmi, osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze. Kluczowe działania realizuje: Fundacja Familia, Fundacja Na Rzecz Wspierania Społeczności Lokalnej, Polski Komitet Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Wiara i Światło”, Stowarzyszenie Wspierające Rozwój i Zapobiegające Wykluczeniu Społecznemu „Wsparcie”, Śremskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Trójka”, Towarzystwo Pomocy Potrzebującym im. Św. Brata Alberta „Nadzieja”, Polski Związek Niewidomych Okręg Wielkopolski Koło w Śremie, Stowarzyszenie „Holis”, Śremskie Stowarzyszenie Rodzin Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „Jasny Horyzont”. Dużą rolę w funkcjonowaniu i tworzeniu środowiska przyjaznego rodzinie w gminie Śrem odgrywają działające Zespoły Parafialne Caritas. Zakres świadczonej pomocy jest bardzo szeroki, ale w każdym przypadku dotyczy ona zaspakajania podstawowych potrzeb: żywności, ubrania, środków czystości oraz organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży. W okresie 2012-2015 gmina Śrem podejmowała współpracę z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w formie współpracy finansowej, która polegała na zlecaniu zadań, na których realizację gmina udzieliła dofinansowania oraz pozafinansowej, która dotyczyła sfer: informacyjnej, organizacyjnej oraz szkoleniowej. Realizowano zadania publiczne w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, wypoczynku dzieci i młodzieży, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, ochrony i promocji zdrowia, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, promocji i organizacji wolontariatu oraz ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego. W 2012 roku podpisano 10 umów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, a kwota dofinansowania wyniosła 1 714 542,64zł. Zrealizowano wszystkie zadania powierzone organizacjom pozarządowym, w realizacji zadań działaniami objęto grupę 541 osób. W 2013 roku na realizację zadań przeznaczono 1 320 784,40 zł. Działaniami objęto grupę 4 107 osób w różnym wieku. W 2013r. zrealizowane zostały wszystkie zadania powierzone organizacjom pozarządowym w gminie Śrem a dotacje przekazane na realizację zadań wydatkowano zgodnie z przeznaczeniem. W 2013 roku podpisano łącznie 25 umów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami. W roku 2014 podpisano łącznie 31 umów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami. Rzeczywista kwota wydatkowana na realizację zadań w 2014 r. wyniosła 1 938 462,23 zł. W wyniku realizacji zadań w 2014 roku działaniami objęto 5 318 osób w różnym wieku. W 2015 roku podpisano 30 umów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie realizacji zadań. Zrealizowane zostały wszystkie zadania powierzone organizacjom pozarządowym w gminie Śrem. W wyniku realizacji zadań działaniami objęto 6 804 osób w różnym wieku. Wysokość dotacji przyznanej na realizację zadań wyniosła łącznie 1 767 429,59zł.

Gmina Śrem oferuje mieszkańcom szereg skutecznych i sprawdzonych rozwiązań będących stałym elementem polityki prorodzinnej. Wsparcie rodziny ma charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinom stwarzane są możliwości samodzielnego zmierzenia się z problemami. Wieloaspektowa praca z rodziną poprzez różnorodne oddziaływania ma na celu wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych, a także przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny. Praca na rzecz rodzin wymaga współpracy, a podejmowane działania mają się uzupełniać, a nie powielać. Konieczne jest stworzenie Śremskiego Programu Rodziny, który pozwalałby na regularną diagnozę potrzeb śremskich rodzin z dziećmi, połączenie aktywności i współpracy instytucji działających na rzecz rodzin z dziećmi, rozbudowanie oferty wsparcia i działań aktywizujących śremskie rodziny, wykorzystywanie dotychczasowych koncepcji i sprawdzanie ich skuteczności oraz poszukiwanie nowych efektywnych rozwiązań. Śremski Program Rodziny do 2020 roku jest odpowiedzią na potrzeby śremskich rodzin i stanowi spójną, długofalową i kompleksową ofertę wsparcia. Jest to kompleksowa oferta w zakresie tworzenia środowiska przyjaznego rodzinie.

3. Cele Programu i planowane do realizacji kierunki działań

Cel główny

Tworzenie warunków sprzyjających poprawie jakości życia i rozwojowi śremskich rodzin z dziećmi.

Na cel główny składają się cztery obszary, którym przyporządkowano cele szczegółowe Programu a następnie kierunki działań, których podjęcie uznano za ważne dla funkcjonowania systemu wspierania rodziny w gminie Śrem.

Cele szczegółowe

- 1. Wzmocnienie działań profilaktycznych sprzyjających umacnianiu rodziny.**
- 2. Wspieranie rodzin przeżywających kryzysy , w tym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.**
- 3. Zwiększenie zasobów na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej.**
- 4. Integracja i rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej i doskonalenie kompetencji służb działających w obszarze rodziny.**

Cel szczegółowy nr 1 Wzmocnienie działań profilaktycznych sprzyjających umacnianiu rodziny	
Kierunek działań 1.1. Umożliwienie współuczestnictwa śremskich rodzin z dziećmi, dziećmi i młodzieżą w tworzeniu oferty wsparcia adekwatnej do ich potrzeb	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.1.1. Diagnozowanie potrzeb śremskich rodzin z dziećmi, dziećmi i młodzieżą	Liczba opracowanych diagnoz, liczba ekspertów zaangażowanych w gromadzenie danych, liczba raportów z badań
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Prokuratora Rejonowa, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, Szpital i inne placówki ochrony zdrowia (przychodnie lekarza rodzinnego, spółki pielęgniarskie), placówki oświatowe, Sąd, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Śremski Ośrodek Kultury, Muzeum Śremskie, placówki wsparcia dziennego, sołectwa, żłobki, Młodzieżowe Centrum Kariery OHP	
Kierunek działań 1.2. Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dziećmi, w tym rodziny wielodzietnej oraz stymulowanie wzrostu demograficznego	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.2.1. Organizowanie kampanii społecznych, happeningów	Liczba kampanii społecznych/happeningów Liczba osób/instytucji objętych działaniem
1.2.2. Realizacja programu Wielkopolska Karta Rodziny	Liczba wydanych kart, liczba rodzin korzystających z karty, liczba dzieci objętych wsparciem w ramach karty Liczba partnerów, którzy przystąpili do programu z terenu gminy Śrem
1.2.3. Realizacja programu Karta 3+	Liczba partnerów, którzy przystąpili do programu
1.2.4. Realizacja programu ogólnopolskiej karty dużej rodziny	Liczba wydanych kart, liczba rodzin korzystających z karty, liczba dzieci objętych wsparciem w ramach karty Liczba partnerów, którzy przystąpili do programu z terenu gminy Śrem
1.2.5. Organizowanie zajęć, warsztatów edukacyjnych z zakresu przygotowania do rodzicielstwa, w tym w ramach szkół rodzenia	Liczba prowadzonych zajęć Liczba osób uczestniczących w zajęciach
1.2.6. Organizowanie wypłaty świadczenia wychowawczego zgodnie z ustawą o pomocy państwa w wychowaniu dzieci	Liczba rodzin, liczba dzieci objętych wsparciem Wysokość wypłaconych świadczeń
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Prokuratora Rejonowa, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, Szpital i inne placówki ochrony zdrowia (przychodnie lekarza rodzinnego, spółki pielęgniarskie) , placówki oświatowe, Sąd, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego - Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, Młodzieżowe Centrum Kariery OHP	

Kierunek działań 1.3. Zwiększenie dostępu do informacji na temat oferty adresowanej do rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.3.1. Prowadzenie portalu/zakładki informacyjnej dot. usług dla rodzin z dziećmi	Liczba zamieszczonych informacji Liczba odsłon strony
1.3.2. Opracowanie informatora dla rodzin z dziećmi i jego dystrybucja za pośrednictwem różnicowanych kanałów	Liczba i rodzaj opracowanych informatorów Liczba rozpowszechnionych informatorów Liczba miejsc w których były rozpowszechniane informatory Liczba informacji umieszczonych na stronach internetowych
1.3.3. Opracowanie ulotek, plakatów dotyczących realizowanych działań na rzecz wsparcia rodziny	Liczba i rodzaj opracowanych plakatów, ulotek Liczba rozpowszechnionych materiałów
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Prokuratora Rejonowa, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, Szpital i inne placówki ochrony zdrowia (przychodnie lekarza rodzinnego, spółki pielęgniarstwa), placówki oświatowe, Sąd, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, placówki wsparcia dziennego, kluby sportowe, sołectwa, żłobki, Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego - Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, Młodzieżowe Centrum Kariery OHP	
Kierunek działań 1.4. Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.4.1. Prowadzenie zajęć umożliwiających rozwój zainteresowań, uzdolnień dzieci i młodzieży, zwiększenie kompetencji społecznych.	Liczba prowadzonych świetlic Liczba kół zainteresowań/liczba prowadzonych zajęć/liczba osób uczestnicząca w zajęciach Liczba klubów sportowych/ liczba prowadzonych zajęć/liczba osób uczestnicząca w zajęciach Liczba realizowanych programów/liczba osób w nich uczestnicząca Liczba zorganizowanych kursów i przedsięwzięć rozwijających zainteresowania/ liczba osób w nich uczestnicząca Liczba i rodzaj podejmowanych działań/ liczba osób w nich uczestniczących
1.4.2. Tworzenie kół zainteresowań, klubów sportowych, świetlic itp.	Liczba utworzonych kół zainteresowań, klubów sportowych, świetlic w danym roku
1.4.3 Tworzenie programów w zakresie rozwoju zainteresowań i uzdolnień oraz preorientacji zawodowej	Liczba i rodzaj programów, liczba osób w nich uczestnicząca
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, placówki wsparcia dziennego, Klub Relax Spółdzielni Mieszkaniowej, Muzeum Śremskie, Śremski Ośrodek Kultury, kluby sportowe, koła zainteresowań sołectwa, żłobki, Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego - Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, Młodzieżowe Centrum Kariery OHP	

Kierunek działań 1.5. Wsparcie rodzin z dziećmi w zakresie ochrony zdrowia	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.5.1. Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej	Liczba i rodzaj programów, liczba osób w nich uczestnicząca
1.5.2. Zwiększenie dostępności do informacji nt. realizowanych programów profilaktyki zdrowotnej (umieszczenie informacji na stronach internetowych, ulotki plakaty itp.)	Liczba i rodzaj opracowanych ulotek, plakatów, informatorów Liczba i rodzaj rozpowszechnionych ulotek, plakatów, informatorów Liczba stron internetowych, na których zamieszczono informacje, informatory
1.5.3. Organizowanie różnego rodzaju wydarzeń promujących zdrowy styl życia w tym zdrowie żywienie i aktywność fizyczną np. happeningi, konferencje, seminaria itp.	Liczba i rodzaj zorganizowanych wydarzeń, happeningów, konferencji, seminariów, spotkań edukacyjnych Liczba i rodzaj podejmowanych działań/ liczba osób w nich uczestniczących
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współzależnienia, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, Szpital i inne placówki ochrony zdrowia (przychodnie lekarza rodzinnego, spółki pielęgniarskie), placówki oświatowe, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, spółki pielęgniarskie	
Kierunek działań 1.6. Wsparcie rodzin z dziećmi w rozwoju i wzmacnianiu ich kompetencji wychowawczych i tworzeniu sieci oparcia społecznego	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.6.1. Prowadzenie klubów rodziców i grup wsparcia	Liczba prowadzonych klubów/grup wsparcia Liczba osób w nich uczestnicząca Liczba spotkań w ramach klubu/grupy
1.6.2. Prowadzenie szkoleń, spotkań, konferencji i warsztatów dla rodziców mających na celu wzmacnianie kompetencji wychowawczych	Liczba zorganizowanych szkoleń, konferencji, warsztatów, zajęć Liczba osób w nich uczestniczących Liczba osób, które ukończyły warsztaty
1.6.3. Realizacja programów aktywności lokalnej	Liczba i rodzaj programów Liczba osób w nich uczestnicząca
1.6.4. Włączenie rodziców z dziećmi, dzieci i młodzieży w życie kulturalne i społeczne gminy Śrem, w tym rozwój wolontariatu	Liczba osób/rodzin uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych Liczba osób/rodzin zaangażowanych w działania kulturalne w gminie Liczba osób/rodzin zaangażowana w działania społeczne w gminie Liczba wolontariuszy
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współzależnienia, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Śremski Ośrodek Kultury, Śremski Sport, Muzeum Śremskie, sołectwa	
Kierunek działań 1.7. Wsparcie rodziców w organizowaniu opieki nad dzieckiem	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.7.1. Prowadzenie działań związanych ze wsparciem rodziców w sprawowaniu opieki nad dziećmi do lat 3, w tym udzielanie dotacji	Liczba dotowanych żłobków, klubów dziecięcych Liczba miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych Liczba dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych

dla niepublicznych żłobków i klubów dziecięcych, tworzenie i utrzymanie żłobków samorządowych	Liczba dzieci korzystająca z innych form opieki Liczba rodzin korzystająca z różnych form opieki nad dzieckiem do lat 3
1.7.2. Prowadzenie przedszkoli w tym udzielanie dotacji dla niepublicznych przedszkoli, tworzenie i utrzymanie samorządowych przedszkoli	Liczba dotowanych przedszkoli Liczba miejsc w przedszkolach Liczba dzieci w przedszkolach
1.7.3. Prowadzenie akcji „Lato” i akcji „Zima”	Liczba uczestników akcji
1.7.4. Organizowanie zajęć dla dzieci i młodzieży podczas wakacji i ferii	Liczba zorganizowanych zajęć Liczba dzieci w nich uczestnicząca
1.7.5. Uruchomienie dyżurów w szkołach i przedszkolach podczas wakacji i ferii	Liczba szkół, w których odbywać się będą dyżury Liczba dyżurów Liczba osób dyżurujących Liczba dzieci, które skorzystały z dyżurów
1.7.6. Zapewnienie dowozu uczniom niepełnosprawnym do szkół i placówek	Liczba uczniów, którym udzielono wsparcia w postaci dowozu do placówki
1.7.7. Zapewnienie dowozu uczniów ze względu na odległość miejsca zamieszkania od szkół	Liczba uczniów, którym udzielono wsparcia w postaci dowozu do placówki
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Komenda Powiatowa Policji, sołectwa, Śremski Sport, Śremski Ośrodek Kultury, Spółdzielnia Mieszkaniowa, Muzeum Śremskie, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współzależnienia, placówki wsparcia dziennego	
Kierunek działań 1.8. Wsparcie rodziców w powrocie na rynek pracy po urodzeniu dziecka	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.8.1. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudniania (konferencje, spotkania edukacyjne)	Liczba zorganizowanych konferencji, spotkań edukacyjnych Liczba osób w nich uczestnicząca
1.8.2. Organizowanie spotkań edukacyjnych dla rodziców na temat godzenia życia rodzinnego i zawodowego	Liczba i rodzaj zorganizowanych spotkań edukacyjnych Liczba osób w nich uczestnicząca
1.8.3. Rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat elastycznych form zatrudnienia oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego	Liczba opracowanych materiałów, ulotek Liczba rozpowszechnionych materiałów, ulotek
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości	
Kierunek działań 1.9. Wsparcie rodzin z dziećmi w zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkaniowego	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
1.9.1. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego oraz komunalnego	Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych jakimi dysponuje gmina Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych jakie zostały przyznane w danym roku Liczba rodzin które otrzymały mieszkanie socjalne lub komunalne
1.9.2. Rozwój mieszkalnictwa w ramach programu Mieszkanie +	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w ramach programu Mieszkanie +

1.9.3. Przyznawanie mieszkań z zasobów gminy w pierwszej kolejności rodzinom wielodzietnym i rodzinom z dzieckiem niepełnosprawnym	Liczba wniosków o przyznanie mieszkania Liczba rodzin, którym przyznano mieszkanie, w tym rodzinom wielodzietnym, w tym rodzinom z dzieckiem niepełnosprawnym
Realizatorzy: Urząd Miejski, Śremskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego, Spółdzielnia Mieszkaniowa	
Cel szczegółowy nr 2 Wspieranie rodzin przeżywających kryzysy , w tym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej	
Kierunek działań 2.1. Wsparcie rodzin borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
2.1.1. Organizowanie usług asystenta rodziny	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny Liczba dzieci objętych wsparciem asystenta rodziny Liczba rodzin, z którymi podjęto współpracę w danym roku Liczba rodzin, z którymi zakończono współpracę Liczba rodzin, w których nastąpiła poprawa w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej Liczba rodzin, którym przywrócono bezpośrednią pieczę nad dzieckiem Liczba planów pomocy dziecku opracowanych przy współpracy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i asystenta rodziny Liczba rodzin, którym przydzielono asystenta rodziny na podstawie postanowienia sądu
2.1.2. Prowadzenie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego	Liczba rodzin/osób, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego Liczba udzielonych porad/konsultacji Liczba specjalistów prowadzących poradnictwo
2.1.3. Prowadzenie terapii i mediacji	Liczba rodzin/osób które skorzystały z pomocy mediatora Liczba przeprowadzonych mediacji Liczba rodzin/osób, które rozpoczęły terapię Liczba rodzin/osób, które ukończyły cykl terapeutyczny Liczba rodzin, w których nastąpiła poprawa funkcjonowania systemu rodzinnego i wzrost zdolności do przezwyciężania kryzysów i trudności Stosunek liczby rodzin zaczynających terapię do liczby rodzin, które ukończyły zakładany cykl terapeutyczny Liczba specjalistów prowadzących terapię rodzin/terapię indywidualną
2.1.4. Organizowanie pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego	Liczba osób/rodzin z dziećmi, które skorzystały z poradnictwa prawnego Liczba udzielonych porad prawnych
2.1.5. Organizowanie usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych	Liczba rodzin, które skorzystały z usług opiekuńczych i specjalistycznych Liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych i specjalistycznych
2.1.6. Organizowanie dla rodzin spotkań mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji np. grup wsparcia czy grup samopomocowych	Liczba prowadzonych grup Liczba uczestników grup Liczba spotkań w ramach danej grupy

2.1.7. Tworzenie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego w formie: opiekuńczej (kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych), specjalistycznej, pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę	Liczba i rodzaj placówek wsparcia dziennego Liczba dzieci objętych wsparciem placówek wsparcia dziennego Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego Liczba i rodzaj przeprowadzonych zajęć Liczba osób uczestniczących w zajęciach
2.1.8. Przyznawanie dotacji na prowadzenie placówek wsparcia dziennego	Liczba dotowanych placówek wsparcia Liczba miejsc w tych placówkach Liczba osób objętych wsparciem placówek
2.1.9. Zapewnienie pomocy rodzin wspierających w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych	Liczba ustanowionych rodzin wspierających w danym roku Łączna kwota środków finansowych przekazanych na zadania realizowane przez rodziny wspierające Liczba rodzin wspieranych Liczba rodzin wspieranych, w których sytuacja uległa poprawie
2.1.10. Organizowanie szkoleń i warsztatów dotyczących zwiększenia umiejętności wychowawczych i opiekuńczych	Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów Liczba przeprowadzonych szkoleń, warsztatów Liczba uczestników szkoleń, warsztatów
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówki wsparcia dziennego, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, sołectwa, Szpital i inne placówki ochrony zdrowia (przychodnie lekarza rodzinnego, spółki pielęgniarskie)	
Kierunek działań 2.2. Promowanie w środowisku lokalnym różnych form wsparcia kierowanych do rodzin przeżywających problemy opiekuńczo- wychowawcze	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
2.2.1. Organizowanie spotkań edukacyjnych, konferencji i seminariów dotyczących form wsparcia rodzin mających trudności w realizacji zadań rodzicielskich	Liczba zorganizowanych spotkań edukacyjnych/konferencji/seminariów Liczba uczestników spotkań edukacyjnych/konferencji/seminariów
2.2.2. Przygotowanie informatora oraz ulotek, plakatów na temat możliwości skorzystania z pomocy asystenta rodziny, rodzin wspierających, usług dla rodzin oraz poradnictwa i placówek wsparcia dziennego	Liczba opracowanych ulotek/plakatów/informatorów Liczba rozpowszechnionych ulotek/plakatów/informatorów Liczba informatorów umieszczonych na stronach internetowych Liczba osób/działan objętych działaniem
2.2.3. Rozpowszechnianie plakatów i ulotek oraz informatora	Liczba opracowanych ulotek/plakatów/informatorów Liczba i rodzaj rozpowszechnionych ulotek/plakatów/informatorów
2.2.4. Promowanie idei pracy rodzin wspierających i pozyskanie kandydatów na rodziny wspierające	Liczba opracowanych informatorów o rodzinach wspierających Liczba rozpowszechnionych informatorów o rodzinach wspierających Liczba pozyskanych kandydatów na rodziny wspierające
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówki wsparcia dziennego, Urząd	

Miejski, Starostwo Powiatowe, sołectwa, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Szpital i inne placówki ochrony zdrowia (przychodnie lekarza rodzinnego, spółki pielęgniarstwa), Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego - Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości	
Kierunek działań 2.3. Wsparcie rodziców w rozwoju kompetencji zawodowych i zdobyciu zatrudnienia	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
2.3.1. Prowadzenie poradnictwa zawodowego dla bezrobotnych rodziców	Liczba udzielonych porad Liczba osób korzystających z porad Liczba punktów poradnictwa zawodowego Liczba specjalistów udzielających porad
2.3.2. Aktywizacja bezrobotnych rodziców z III profilem pomocy w ramach Programu Aktywizacja i Integracja	Liczba bezrobotnych rodziców, którzy skorzystali z Programu Aktywizacja i Integracja
2.3.3. Aktywizacja bezrobotnych rodziców w ramach Klubu Integracji Społecznej i Centrum Integracji Społecznej	Liczba bezrobotnych rodziców, którzy uczestniczyli w aktywizacji KIS Liczba bezrobotnych rodziców, którzy uczestniczyli w aktywizacji CIS
2.3.4. Promowanie wśród bezrobotnych rodziców idei ekonomii społecznej (spotkania edukacyjne, ulotki, plakaty)	Liczba opracowanych ulotek/plakatów/informatorów Liczba zorganizowanych spotkań edukacyjnych Liczba uczestników spotkań edukacyjnych
2.3.5. Udostępnianie bezrobotnym rodzicom instrumentów aktywizacji np. usługi pracy socjalnej ukierunkowanej na obszar bezrobocia	Liczba rodziców, którzy skorzystali z instrumentów aktywizacji skierowanych do bezrobotnych rodziców
2.3.6. Pomoc bezrobotnym rodzicom poprzez różne formy zatrudnienia wspieranego np. prace społeczno-użyteczne	Liczba dostępnych form zatrudnienia Liczba bezrobotnych rodziców, którzy podjęli prace społeczno-użyteczne
2.3.7. Kształtowanie modelu aktywnego zawodowo rodzica poprzez udostępnienie informacji o ofercie usług aktywizujących skierowanych do bezrobotnych jak również ofert pracy	Liczba opracowanych materiałów/ informatorów Liczba udostępnionych materiałów/informatorów Liczba wejść na stronę internetową
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe, Centrum Integracji Społecznej, firmy szkoleniowe, Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego - Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, podmioty ekonomii społecznej	
Kierunek działań 2.4. Wsparcie rodziców borykających się z problemami mieszkaniowymi i zagrożonych bezdomnością	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
2.4.1. Informowanie rodzin z dziećmi przeżywających trudności mieszkaniowe o możliwościach uzyskania mieszkania z zasobów gminy	Liczba opracowanych materiałów informacyjnych Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjnych
2.4.2. Ukierunkowanie pracy socjalnej na rzecz poprawy sytuacji mieszkaniowej rodzin z dziećmi zagrożonych bezdomnością	Liczba podjętych działań na rzecz poprawy sytuacji mieszkaniowej
2.4.3. Wspieranie rodzin z dziećmi zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym	Liczba przyjętych wniosków o pozyskanie mieszkania z zasobów gminy Liczba rodzin, które otrzymały mieszkania z zasobów gminy
2.4.4. Umożliwianie spłaty zadłużenia w czynszu w mieszkaniach spółdzielczych i komunalnych poprzez prace społecznie-użyteczne wykonywane na rzecz ŚTBS i Spółdzielni Mieszkaniowej	Liczba rodzin/osób z zadłużeniem, którzy podjęli prace społecznie-użyteczne Łączna liczba spłaty zadłużenia czynszowego

Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski, Spółdzielnia Mieszkaniowa, Śremskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego	
Kierunek działań 2.5. Poprawa kondycji materialnej rodzin z dziećmi i kształtowanie warunków sprzyjających zaspokojeniu podstawowych potrzeb bytowych członków rodziny	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
2.5.1. Świadczenie pomocy materialnej rodziców poprzez wypłatę zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, świadczenia rodzicielskiego, zasiłku pielęgnacyjnego, zasiłku dla opiekuna specjalnego zasiłku opiekuńczego	Liczba świadczeniobiorców Liczba i rodzaj wypłaconych świadczeń
2.5.2. Realizacja świadczeń wychowawczych	Liczba świadczeniobiorców Liczba wypłaconych świadczeń
2.5.3. Realizacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego	Liczba świadczeniobiorców Liczba wypłaconych świadczeń
2.5.4. Realizacja stypendiów szkolnych i zasiłków szkolnych	Liczba uczniów objętych pomocą w formie stypendium/zasiłku szkolnego Liczba rodzin objętych wsparciem w tym zakresie
2.5.5. Realizacja pomocy na zakup podręczników	Liczba uczniów objętych pomocą w formie zakupu podręczników Liczba rodzin objętych wsparciem w tym zakresie
2.5.6. Realizacja pomocy w zakresie dożywiania w formie posiłków i zasiłków celowych na zakup żywności	Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie zasiłku celowego, zasiłku celowego specjalnego w ramach pomocy w formie dożywiania Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie gorących posiłków w ramach żywienia zbiorowego na podstawie decyzji administracyjnej Liczba dzieci objętych pomocą w formie gorących posiłków w ramach żywienia zbiorowego na podstawie decyzji dyrektora placówki oświatowej
2.5.7. Realizacja świadczeń pomocy społecznej w formie zasiłku okresowego, zasiłków celowych oraz zasiłków stałych	Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie zasiłku okresowego/zasiłku celowego/ zasiłków stałych
2.5.8. Realizacja pomocy w ramach programu FAED	Liczba rodzin objętych pomocą w ramach programu FAED Liczba osób objętych pomocą w tym dzieci
2.5.9. Realizacja oferty pomocowej przez organizacje pozarządowe	Liczba zaangażowanych organizacji pozarządowych Liczba i rodzaj podjętych inicjatyw/działañ
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe	
Kierunek działań 2.6. Rozwój systemu wsparcia umożliwiającego prawidłową adaptację społeczną dzieci i młodzieży	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
2.6.1. Realizacja specjalistycznej pracy socjalnej w formie streetworkingu	Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem w formie streetworkingu Liczba dzieci i młodzieży, u których stwierdzono poprawę funkcjonowania społecznego Liczba streetworkerów/pedagogów ulicy

2.6.2. Tworzenie grup wsparcia dla dzieci i młodzieży przeżywających różnorodne trudności w tym szkolnych grup wsparcia	Liczba utworzonych grup wsparcia dla dzieci i młodzieży Liczba funkcjonujących grup wsparcia dla dzieci i młodzieży Liczba osób uczestniczących w grupie wsparcia dla dzieci i młodzieży Liczba spotkań w ramach danej grupy
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, placówki oświatowe, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, organizacje pozarządowe, lokalni liderzy	
Kierunek działań 2.7. Rozwój wsparcia kierowanego do kobiet w ciąży i rodzin, w szczególności kobiet w ciąży powikłanej i rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
2.7.1. Rozwój poradnictwa w zakresie przezwycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka	Liczba utworzonych punktów poradnictwa Liczba osób korzystających z poradnictwa Liczba udzielonych porad
2.7.2. Rozwój wsparcia psychologicznego	Liczba punktów poradnictwa psychologicznego Liczba udzielonych porad Liczba osób, którym udzielono porady i wsparcia psychologicznego
2.7.3. Rozwój poradnictwa prawnego w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień rodzicielskich	Liczba punktów poradnictwa prawnego Liczba udzielonych porad Liczba osób, którym udzielono porady
2.7.4. Rozwój poradnictwa w zakresie dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej	Liczba udzielonych porad Liczba osób, którym udzielono porady
2.7.5. Przydzielanie asystenta rodziny jako koordynatora poradnictwa i udzielanego wsparcia kobietom w ciąży powikłanej i rodzinom z dzieckiem, które ma ciężkie nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny Liczba dzieci objętych wsparciem asystenta rodziny Liczba rodzin, z którymi podjęto współpracę Liczba rodzin, z którymi zakończono współpracę Liczba opracowanych planów pomocy rodzinie
2.7.6. Wypłata jednorazowego świadczenia rodzinom z dzieckiem, które ma ciężkie, nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu	Liczba świadczeniobiorców Liczba wypłaconych świadczeń
2.7.7. Opracowanie programu „opieki wytechnieniowej” i realizacja programu „pomoc w domu” w ramach prac społecznie użytecznych	Liczba rodzin/osób objętych programami Liczba osób podejmujących prace społecznie-użyteczne Liczba podmiotów/instytucji zaangażowanych w realizację zadania
2.7.8. Wspieranie rozwiązań umożliwiających opiekunom osób niepełnosprawnych łączenia pracy ze sprawowaniem opieki nad osobą niepełnosprawną	Liczba i rodzaj podjętych działań
2.7.9. Opracowanie informatora z dostępną ofertą wsparcia dla kobiet w ciąży oraz dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym	Liczba opracowanych informatorów Liczba rozpowszechnionych informatorów
2.7.10. Organizowanie grup wsparcia dla rodziców/opiekunów dzieci niepełnosprawnych	Liczba grup wsparcia Liczba spotkań Liczba osób uczestnicząca w spotkaniach

Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, organizacje pozarządowe, placówki ochrony zdrowia, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Środowiskowy Dom Samopomocy, podmioty ekonomii społecznej	
Cel szczegółowy nr 3 Zwiększenie zasobów na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej	
Kierunek działań 3.1. Rozwój działań na rzecz rodziców których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
3.1.1. Przydzielanie asystenta rodziny rodzicom, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej	Liczba rodzin/rodziców korzystających z pomocy asystenta rodziny
3.1.2. Opracowywanie planu pomocy rodzinie przez asystenta rodziny i pracownika socjalnego we współpracy z koordynatorem pieczy zastępczej	Liczba opracowanych planów pomocy rodzinie Liczba rodzin objętych wsparciem
3.1.3. Powołanie zespołów zadaniowych na rzecz rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej	Liczba powołanych zespołów Liczba osób w zespołach Liczba rodzin, na rzecz których powołano zespoły zadaniowe
3.1.4. Udział pracowników socjalnych i asystentów rodziny w spotkaniach dotyczących okresowych ocen sytuacji rodziny	Liczba zorganizowanych spotkań Liczba osób uczestniczących w spotkaniach
3.1.5. Udział pracowników socjalnych i asystentów rodziny w opracowanym przez koordynatora pieczy zastępczej planie pomocy dziecku	Liczba opracowanych planów pomocy dziecku Liczba osób uczestniczących w opracowaniu planów pomocy
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia,	
Cel szczegółowy nr 4 Integracja i rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej i doskonalenie kompetencji służb działających w obszarze rodziny	
Kierunek działań 4.1. Zwiększenie współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze wspierania rodziny w gminie Śrem	
Zadania	Wskaźnik oceny, zakres informacji
4.1.1. Powołanie Zespołu Koordynującego ds. współpracy na rzecz rodzin, rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży oraz kobiet w ciąży na podstawie podpisanych porozumień o współpracy	Liczba podpisanych porozumień o współpracy Liczba służb i instytucji w Zespole Koordynującym Liczba spotkań Zespołu Koordynującego
4.1.2. Opracowanie modelu współpracy	Liczba podmiotów które brały udział w opracowywaniu modelu współpracy Liczba i rodzaj opracowanych standardów i procedur
4.1.3. Podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz wsparcia rodzin, dzieci i młodzieży oraz kobiet w ciąży	Liczba i rodzaj wspólnie podejmowanych działań/inicjatyw Liczba służb zaangażowanych w prowadzenie działań/inicjatyw
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Prokuratora	

Rejonowa, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe, Sąd, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, placówki wsparcia dziennego, spółki pielęgniarstwa, Spółdzielnia Mieszkaniowa, Śremskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego, Muzeum Śremskie, Śremski Ośrodek Kultury, Śremski Sport	
Kierunek działań 4.2. Podniesienie kompetencji służb działających na rzecz wspierania rodziny	
4.2.1. Organizowanie wspólnych seminariów, konferencji i szkoleń, które mają na celu zwiększenie kompetencji służb w zakresie podejmowania działań na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży oraz kobiet w ciąży	Liczba seminariów/konferencji/szkoleń/spotkań edukacyjnych Liczba osób uczestniczących w konferencjach/szkoleniach/spotkaniach edukacyjnych
4.2.2. Organizowanie regularnych spotkań edukacyjnych dla osób i służb pracujących w obszarze wsparcia rodziny, dziecka i młodzieży oraz kobiet w ciąży mających na celu poznanie kompetencji i możliwości poszczególnych służb jak również aktualnej oferty wsparcia	Liczba spotkań edukacyjnych Liczba uczestników spotkań edukacyjnych
4.2.3. Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z rodzinami borykającymi się z różnymi kryzysami, w tym problemami opiekuńczo-wychowawczymi w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia	Liczba i rodzaj dostępnych form wsparcia Liczba spotkań w ramach danej grupy Liczba osób korzystających ze wsparcia w formie superwizji, coachingu, grup wsparcia
Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji, Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Prokuratora Rejonowa, Kościół i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego, spółki pielęgniarstwa, Spółdzielnia Mieszkaniowa, Śremskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego, Muzeum Śremskie, Śremski Ośrodek Kultury, Śremski Sport	

4. System realizacji i monitoringu

4.1. Adresaci Programu

Program skierowany jest to wszystkich śremskich rodzin, niezależnie od statusu materialnego, rodzinnego i liczby dzieci a szczególności do rodzin z dziećmi zagrożonych kryzysem i będących w kryzysie, rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym. Program uwzględnia różnorodne oczekiwania, potrzeby, mając za nadrzędny cel zaoferowanie wsparcia każdej rodzinie, dzieciom i młodzieży.

4.2. Realizatorzy Programu

Realizatorem Programu będą przede wszystkim gminne instytucje działające w obszarze wspierania rodziny, podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, policja, wolontariusze i lokalni liderzy.

Zasadniczymi narzędziami realizacji Śremskiego Programu Rodziny będą roczne harmonogramy wdrażania. Roczny harmonogram wdrażania jest sporządzany corocznie w pierwszym kwartale, przez Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z podmiotami wskazanymi w Programie. Po zakończonym roku podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań przedkładają Koordynatorowi Ośrodka Pomocy Społecznej sprawozdanie. Koordynator przygotowuje zbiorcze sprawozdanie roczne. Dla usprawnienia współpracy, każdy z podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań wskazuje osobę odpowiedzialną. Osoby te wspólnie z Koordynatorem tworzą Zespół Realizacji Programu.

4.3. Finansowanie Programu

Podstawowym źródłem finansowania Programu będą środki instytucji i organizacji realizujących zadania wskazane w Programie. Zakłada się, że wybrane działania Programu będą mogły uzyskać dofinansowanie z odrębnych źródeł, w tym przeznaczonych specjalnie na realizację programów wspierania rodziny.

4.4. Monitoring i ewaluacja

Proces realizacji programu będzie podlegał systematycznemu monitoringowi i ewaluacji w celu ciągłego podnoszenia jakości i skuteczności realizowanych działań naprawczo-korekcyjnych i działań kompensacyjnych. Prowadzony monitoring zakładał będzie systematyczną analizę stopnia realizacji poszczególnych celów i zadań Programu. Głównym celem monitoringu będzie ocena procesu wdrażania Programu, gdzie podstawowym kryterium jej dokonywania będą określone wskaźniki realizacji zadań. Sposób dokonywania oceny poszczególnych celów Programu jest zróżnicowany. Monitoring prowadzony będzie z wykorzystaniem badań ilościowych i jakościowych. W przypadku części badanych obszarów możliwe będzie określenie efektów ilościowych, jednak z uwagi na fakt, że wyznaczone cele mają także charakter jakościowy ocena stopnia ich realizacji wymagać będzie określonych metod i narzędzi badawczych. Dane potrzebne do monitorowania zbierane będą na bieżąco przez podmioty realizujące poszczególne zadania wyznaczone w Programie. Narzędziami monitoringu będą również badania, opracowania, ekspertyzy, sprawozdania, analizy służące potrzebom informacyjnym Programu. Za Raporty z realizacji Programu sporządzane raz w roku odpowiedzialny będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie.

Ewaluacja końcowa będzie miała na celu analizę skuteczności i efektywności realizacji działań założonych w Programie. Wyniki ewaluacji będą podstawą do sformułowania celów i zadań w kolejnych programach i usług polityki prorodzinnej.